

ליקוטי מוהר"ן

עם
ביאור חברותא
ללימוד בעיון

אמר שצריכים ללמד אותו הרבה עד שיהיה שגור בעל פה. ואמר
בפרוש שהלמוד בחבוריו הקדושים הוא אתחלתא דגאלה. ואמר
ללמד גם בעיון גדול, כי יש עמקות גדול ונפלא בספריו ובתורתו
הקדושה והנוראה מאד, עד אין סוף ואין תכלית: (חי"מ שמו)

ליקוטי מוהר"ן ביאור חברותא ללימוד בעיון

מבוא לביאור

הביאור מורכב מג' חלקים:

הראשון:

ביאור הפשוט, ששולב בגרסת התורה והוא מסקנת העיון שבהערות

החלק השני:

ההערות, בנוי על פי רוב בדרך של קושיא^א ותירוץ. ופתיחת כל המראה מקומות עם מפרשיהם כדי שהלומד יוכל בעצמו לדון בדיוק הדברים ולא יוכרח לסמוך עלי. שעל כן נקרא חיבור זה חברותא, כי הכוונה להיות עזר ללומד ולא ספר חידושי תורה אע"פ שמובלעים בו גם הרבה חדושים.

והשלישי:

היא הקדמה לתורה שהיא מבט כללי על התורה, שאמור לקשור את כל חלקי התורה בקשר אחד. ועוד גם לבאר נושאים שבמיוחד קשים להבנה בתורה.

ההקדמה:

היא מסקנת העיון שבהערות לכן אין בה כמעט ראיות למבואר בה.

ובסופה הקושיות שהתעוררו בזמן הלימוד כדי להקל על הלומד, כידוע שתירוץ בלא שקודמת לו הקושיא המביאה אותו לא עושה רושם כל כך, כמו כשיש קושיא שכואבת ואזי התירוץ מתקבל בשמחה.

דרך הלימוד נ"ל לדמות למחרות כי כל תיבה ומשפט בתורה הן חרוז נפלא שצריך לעיין בו תחילה בפני עצמו ללמוד אותו היטב ולכן בזה גלשתי גם מעבר לקשר העניין לתורה, ואח"כ לעיין בו כיצד נקשר לתורה, וכן לעבור מחרוזת לחרוז אע"פ שעדיין לא נקשרו היטב החרוזים כולם זה לזה. וכך נהגתי בכל מקום שכתבתי הערה ולפי מסקנת ההערה ביארתי את הפשט המשולב בגרסא.

וכל זה עדיין בחי' "הזורעין בדמעה", כי עיקר ה"ברינה יקצורו" זה למצא את החוט החזק שיחרוז את כל החרוזים היטב דהיינו לתפוס את מהלך התורה באופן שכולל את כל הפרטים בלא שישאר פרט מיותר שכביכול אין בו צורך למהלך התורה. וזה השתדלתי לעשות אחרי לימוד כל התורה בעיון כתבתי הקדמה לתורה שהכוונה בה לכד מביאורי מושגים קשים להבנה, העיקר לעשות סיכום קצר שכולל את כל החרוזים ופושט את כל הספיקות כפי שנתבררו בעיונים שבהערות. (אמנם כיון שאין ביהמ"ד בלא חידוש גם בהקדמה נתחדשו דברים שלא תמיד העתקתי אותם להערות) (זו היתה כוונתי ועדיין אני מצפה להצליח יותר)

דפי הליקוטי מוהר"ן בצורת הדף נלקחו מליקוטי מוהר"ן המדויק, מהדורת תקפא שהיא גרסת מוהרנ"ת שהדפיס בביתו, מוגה בהשוואה לשאר מהדורות. ובתוספת מ"מ הישנים וחדשים. שנדפס מבת תשעח בירושלים.

הערות אפשר להפנות למייל: lezavotlaze@gmail.com

^אהשתדלתי מאד כל ביאור להקדים לו את הקושיא המכריחה אותו וכל קושיא התחלתי בלשון צ"ע כדי להקל על מי שרוצה לעיין בעיקר בקושיות.

^בעיון חיי מוהר"ן אות שפט שכל תורה של רבינו אע"פ שהיא חדרים חדרים היא קשר אחד הדוק, ועיון תורה סה שהתפלה של רבינו היא אחד ממש ובסופה עדין אחז בתחילתה וכן מסתבר שמי שאמר על עצמו שוכח ליחידה דיחידה אצלו התורה והתפלה הן כל אחת ושתייהן יחד אחדות פשוטה.

הודעה:

כל הביאורים הם בדרך אפשר והצעה בלבד.

כי מי יודע עומק כוונתו ובפרט אנן והלוואי שגם במה שכיוון למדרגתי לא שבשתי, ורק כיון שציוה לעיין ולחדש בתורתו אנו מקיימין דבריו על פי שכל הפשוט שלנו וכדברי מוהרנ"ת הנוקבים שכל מה שמקבל מרבו צריך לידע שעדין אינו יודע כלל, כי כפלים לתושיה, כי מאד עמקו מחשבותיו, כי דבריו הם כמעט הנובע והם בחינת מים עמקים עצה בלב איש. וצריך בכול פעם לעיין היטב בדבריו הקדושים ולחתור ולשאב מהם עצות נפלאות באפן שיוכל להציל את עצמו משטף מים רבים של זה העולם. וכל מה שידע ויוציא מדבריו צריך לידע ולהבין ולהאמין שעדין אינו יודע כלל עד היכן מגיעים עמקות דבריו העמקים מני ים וכו'. רק במה שהרשה יכול להתבונן מהם עצות לעבודתו ותפלתו, אכל עצם תורתו ואפלו שיהותיו הקדושות אי אפשר להשיג בשום אפן וכמו שאמר רבותינו זכרונם לברכה, הרבה למדתי מרבתי ולא חפרתי מהם אלא וכו'. עכ"ל

ועיקר כוונת החיבור הזה הוא לבאר הפשט באופן שכל אחד יוכל ללמוד ולעורר קושיות ללימוד בעיון ולפתוח את המראה מקומות להקל על הלימוד בעיון. ולרגע לא שכחתי את אנ"ש החריפים שאם יעינו בזה מסתמא יהיו להם הרבה הערות, והרבה חדושים שעמלתי שעות רבות להבין ולחדש מסתמא אצלם הוא דבר פשוט שמיד עלו עליו. כל מעלתי עליהם היא רק הסבלנות לעמול ולטרוח הרבה שעות עמ"נ להגיש כשלחן ערוך את הדברים להקל על הרוצה ללמוד בעיון, כיון שלא מצאתי אחר שעשה זאת.

התנצלות:

אמנם מעט בכרסלב העיון לפרסם חידושיהם חלקם כדי לא להיקרא בעל המחבר וכו' ב תארי כבוד

וחלקם כנראה מחשש שלא יצאו חובת הזהרת רבינו בתורה כאות ח' שאין לדרוש לרכים אלא דברים המבוררים לו כאחותו שאסורה לו כמבואר בשבת קמה:, ואע"פ שהזהיר בתורה סא' (סוף אות ה') שכ"א חייב להאמין בחשיבות חדושו, מסתמא כוונתו להאמין אבל לא לדרוש ולפרסם.

אבל כיון שאמר אני חדש מלא ישן ולא ידוע שבזה דווקא יצא לחדש ולחלוק על מפרשים רבים שהאריכו בחיוב כתיבת חידושים עיין מהרש"א ב"ב י: שעל זה אחז"ל פסחים נ. אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו ובספר חסידים אות תקל מי שגילה לו הקב"ה דבר, ואינו כותבה ויכול לכתוב, הרי גזול מי שגילה לו, כי לא גלה לו אלא לכתוב, דכתיב (תהלים כה יד) סוד ה' ליראיו ובריתו להודיעם, וכתיב (משלי ה) יפוצו מעינותיך חוצה, וזה שכתוב (קהלת יב יד) יביא במשפט על כל נעלם, שגורם שנעלם, אם טוב שגילה לו אם רע, שאינה כותבה: ובביאור ברית עולם להחיד"א שם. הוסיף בשם ספר לב אריה שכתב בהקדמתו משם רז"ל שבזמן שבית המקדש קיים כשארם מקריב קרבן מתכפר לו וכשארם כותב בספר מה שלומד איזה חידוש הכתיבה זו עולה לו במקום קרבן.

ובזה פי' הרב הנ"ל את הכתוב זבח ומנחה לא חפצת וכו' עולה וחטאה לא שאלת אז אמרתי הנה באתי במגילת ספר כתוב עלי שיעלה במקום קרבן.

עוד עי"ש בשם ספר רבינו אפרים על התורה כתב יד פרשת כי תשא שכתב בשם רבי אליעזר מגרמיזא ז"ל שכל מי שמגלין לו רזי תורה מן השמים ואינו כותבו עתיד ליתן את הדין עכ"ל.

ועיין שפתי כהן למוה"ר מרדכי הכהן מגורי הארז"ל בהקדמת ספרו בזה"ל "ניתנה רשות למי שחננו ה' קצת דעה וחכמה ובינה לבאר ולפרש מה שקבלה נשמתו בסיני ואם לא יכתבם נראה לי שהוא נענש כמו הנביא שהוא כובש נבואתו שחייב מיתה.

ועיין בספר מחשבות חרוין לר' צדוק הכהן אות טו שכתב שיש גם חיוב לפרסם כי שמא יש בדבריו איזה חידוש השייך לחלקו ולא נגלה לשום אדם והוא לכך נוצר לגלותו בעולם, ואם לא, ח"ו יצטרך להתגלגל.

עוד עיין בספר קהילות יעקב ז"ע שכתב בהקדמת ספרו בשם ספר תורת גיטין מאמר הקדמון שדבר טוב אחד בספר מציל על הספר כולו. עכ"ל.

לכן אולי ע"י הודעה והתנצלות הנ"ל אפשר כן לפרסם איזה חידושים גם לפחותים כמונו, ואנו תקווה שעכ"פ דבר טוב אחד יש גם בחיבור זה ויציל על הספר כולו.

ואע"פ שהרמב"ם מזהיר באגרות קדש מאמר קדוש ה' שלפני שדורש לרכים יהזור ד"פ אבל מה שכותב צריך לחזור אלף פעמים, מסתמא הכוונה להוראה למעשה ואע"פ שבדאי בדברי רבינו יש הוראה בקיום עצותיו ועניני השקפה למעשה, מסתמא בדרך לימוד מותר דאל"כ לא שבקת חי. ומסתמא גם הזהרת רבינו הנ"ל אפשר לפרש כך.

עכ"פ אם טעינו והזהרתם היא בכל עניין, אולי ראוי לכנות את הביאור חברותא, כי חברותא דרכו לומר גם את ספקותיו ולא רק דברים המבוררים כאחותו שאסורה.

עוד עניין חתימת שם המחבר היא סוגיא בפ"ע עיין ספר חסידים שם שחכמים ראשונים נמנעו כדי שלא להנות מהתורה ועיין שם סימן ח' שרשב"ג מ' הרוגי מלכות תלה בזה סיבת הריגתו עוד עי"ש סימן פד שמנכין לו מזכויותיו, אמנם יש מקשים א"כ מאי משמאלה עושר וכבוד. מאידך רובא דעלמא נהגו כן לציין שמם ונ"ל הטעם או שצויין ע"י תלמידיהם או שכל היחס לפירוש הוא כפי גדולת המחבר בחכמה ויר"ש לכן חששו שאם לא יצינו שמם לא ינהגו כובד ראש בדבריהם.

לעורך על חשיבות העיון בתורה של רבינו:

עיינ חיי מוהר"ן סימן שמו שאמר שפּוֹב לְקַבֵּעַ לְעַצְמוֹ שְׁנֵי שְׁעוּרִים לְלַמֵּד סְפָרֵי הַקְדוּשִׁים, שְׁעוּר אֶחָד פְּשוט לְלַמֵּד בְּמַהֲרָה הַרְבֵּה מְאֹד כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה שְׂגוּר בְּעַל-פֶּה, וְשְׁעוּר אֶחָד לְלַמֵּד בְּעֵינֵי גְדוּל. כִּי יֵשׁ עִמָּקוֹת גְּדוּל וְנִפְלָא בְּסְפָרָיו. וְעֵינֵי בְּמָקוֹם אַחֵר מְזַה מְעַנְנֵי עֵצִים הָעִמָּקוֹת הַגְּדוּל שֵׁישׁ בְּתוֹרָתוֹ הַקְדוּשָׁה וְהַנּוֹרָאָה מְאֹד עַד אֵין סוּף וְאֵין תְּכֵלִית:

ועיין תורה קה תנינא שהעיון בתורתו מסוגל לבטל הרהורים רעים כי הם באים מהמדמה ועיין ככבי אור (חכמה ובינה אות לו) לבאר דברי רבינו בסוף תורה כה שצריך לקרא שם חדש ליצה"ר דהיינו מדמה. הטעם כי המדמה הוא מדרגה שמינית ביצה"ר שנתחדשה כנגד התורה של רבינו ולפ"ז דווקא תורת רבינו מסוגל ביותר להכניע ולתקן את המדמה.

ועיין ח"מ סימן תקכ"א - שרבינו אמר כבר נתתי לכם כח המדמה כשר וטוב וכו'.

ועיין ביאור הלכות (תורה נר אות ד) - שהכוונה בעיקר לתורה נר שבה המשיך לאנשיו ובעיקר למוהר"ן מדמה זך וברור. ועי"ש אות ו' שכל אחד כפי התכללותו בו ובתורתו כן יזכה. (וכיצד ההתכללות בתורתו עיין בסוף תורה פז תנינא מש"כ רבינו דהיינו לעיין באותו מאמר ולזכות להבין בו ולעשות עמו איזה עבודה עי"ש)

ועיין תורה ח' תנינא אות ז' שעיקר האמונה תלויה בברור המדמה ועי"ש אות ח' שע"כ צריך מאד לחפש ולבקש מאד צדיק כזה שיכול להמשיך מדמה מבורר לאנשיו.

עוד עיין תורה עב תנינא שע"י הסתכלות בצדיק והצדיק בו זוכין להתנוצצות המוחין ולשפלות (שרק היא תקום בתחית המתים) ולגדולה כפי מדרגת מוחו.

ועיין בפל"ח שם אות ב' וד' עפ"י לק"ה תפלין ו' כז שגם ע"י לימוד ספרו מתקיים כל זה עפ"י המבואר בתורה קצב שפניו ושכלו של הצדיק נמצא בספרו.

ועיין ככבי אור (שיחות וספורים אות מג) הובא בחכמה ותבונה (סימן ב' אות טז) - שרבינו שאל את רבי אהרן תלמידו שהיה הרב של ברסלב למה לא תקח את ספרי ותעיין בו היטב עד שיעלה על דעתך איזה קשיא ואח"כ תוסיף ותעיין בו עד שתבין ותדע את התירוץ שע"ז.

ידועים דברי רבינו שכינה בשם אפיקורס את אותם שאמרו שתורתו גבוהה מדאי. ונראה פשוט כוונתו בזה שאין אחד שלא יכול למצא תועלת בספרו. וא"א לומר שהכוונה שכל אחד יש כמה תורות שמתאימות לו שהרי לא אמר זאת על ספרו אלא על תורותיו קודם שנעשו לספר א"כ בכל תורה בלקומי מוהר"ן יכול כל אחד בכל מדרגת הבנה למצא איזה תועלת נצחית ואמנם לכאורה צריך לומר זאת גם על כל חלק מתורה אבל בזה צ"ע. עכ"פ לפ"ז צריך זהירות גדולה וכל אחד לבחון עצמו אולי ח"ו הוא מאותם אלה שמכונים בפי רבינו אפיקורס. מה שנקט לשון אפיקורס דהיינו כופר במציאות הנבואה ובנבואת משה (רמב"ם תשובה ג' ח'), נראה כוונתו כיון שאמר בתורה מז תנינא שאסור לומר תורה אלא אם יכול לומר באופן שכל אחד ישמע רק מה שצריך לו ולא יותר. נמצא שמי שסובר שרבינו אומר תורה גבוהה הוא מטיל פגם בצדיק.

ואם תקשה שרבי אברהם בן נחמן זצ"ל שהיה גאון ועמקן עצום אמר ככבי אור (ששון ושמחה יז) הלוואי שאבין ואדע עכ"פ עשרת אלפים שנה לאחר התחיה דבור אחד מדבריו הנוראים כפי שידע אותו אדמו"ר ז"ל עוד בזה העולם. וא"כ מה הטענה על אזובי הקיר כמונו. אבל אדרבה משם ראייה כי המשך דבריו שם שעל כל זה רבנו בעצמו הזהיר לכמה וכמה שישתדלו לחדש בתורתו כמבואר בתורה קה תנינא שאפילו אם לא יכוון לכוונתו זה טוב, ומובן מזה שהיו לו כמה כוונות בדבריו הנוראים שגם אנו נוכל לידע ולהבין בהם קצת וכו' עי"ש.

מי שיש לו קצת הרגשה בליקומי מוהר"ן רואה בחוש שהספר לא נכתב לגאונים, ולא ליודעי קבלה, ולא ליודעי כל התורה כולה, אלא לכל אדם כפשוטו ממש ורואים בחוש שאדם פשוט יכול להתעורר מהספר של רבינו יותר מגאונים גדולים.

ויש גאונים גדולים ואפילו כאלה שכותבים פירושים על הספר אעפ"כ רואים בחוש שאין להם את ההרגשה והמסר של רבינו שמקבל חסיד פשוט של רבינו, כי הספר הזה צריך רק ביטול לרבינו זה הכל, וכמובן כשיש ביטול אזי ככל שהוא בעל כשרון ויותר בקי בספרים גם מוצא בו יותר טעם ועומק.

חברותא

ללימוד עיון

בספה"ק

ליקוטי מוהר"ן

קמא

דף צה:

תורה צא

תורה אור
תהלים ח (ו) ותקרה מעט
מאלהים יקבדו ויקר
תעשרהו:

תורה צ
תהלים קד (לה) וימנו
תקצו יתקו וישמעו
עוד אים קרבי נפשי את
יהוה תללו יהוה:
מלכים א א (כא) ויהוה
קשכב ארני המלך עם אבתי
ויהייתי אני ויבני שלמה
תקצו:

תורה צא
שמות יז (יב) וידי משה
קבדים ויקחו אבן וישמעו
תקצו וישב עליה ואמר
ויהוה קרבי מן אהרן
ויקח אהרן ידיו אמתה
עד בא השמש:
תהלים קט (פו) כל ממונת
אמתה שקר רדפוני עירני:
תורה צב

מלכים ב ד (לה) וישב וילך
בבית אמת תהו ואתה תהו
וישבע עליו ויהוה
הצער עד שבע עמים וישפח
את עיניו:
מכה ז (כ) תמן אמת ללכת
חסד לאברהם אשר נשבעת
לאבינו מימי קדם:
מלאכי ב (ו) תורת אמת
תהיה בפיהו ויעלה לא נמצא
בשפתיו בשלום ובמישר
הלך אתי וירבים השיב מעון:
בראשית מקץ מא (מה)
ויקרא פריעה שם יוסף צפנת
פענה ויקן לו את אסנת בת
פוטו פרע כהן אן לאשה
ויצא יוסף על ארץ מצרים:
תהלים קט (יא) בלבי צפנתי
אמרתך לפני לא אשכחך:
במדבר י (יד) זאת התורה
אדם כי ימות באהל כל תבא
אל האהל וכל אשר באהל
ישקא שבעת ימים:
תורה צג

דברים ואתחנן ו (ח) והאכה
את יוקה אלהיו בכל לבבך
ובכל נפשך ובכל מאודך:
בראשית תולדות כו (ד) וישע
לי מטעמים כאשר אהבתי
והביא לי ואכלה בעבור
תקרבך נפשי בטרם אמות:
ישעיהו מט (ג) ויאמר לי
עבדי אמה ישראל אשר כך
אתפאר:

תורה צד
תהלים צח (ג) וקר הסוד
ואמנתו לבית ישראל רא
כל אפסי ארץ את ישועת
אלהינו:
שעיה מנ (ו) כל הנקרא
ולקבדו ויקבדו ויקבדו
יצרתי אף עשיתי:
שמות כה (ח) וישע לי
מקדש ויעבדתי בתוכי:
ישעיה סג (ט) בכל צרתם
לא אלוהו צר ומלאך פניו
הושיעם ואתחנן ובחמלתו
הוא גאלם וינצלם וינשאים
כל ימי עולם:
תהלים לג (ו) בקרב יוקה
שמים נעשו וירבה פיו כל
צבאם:
תהלים צו (ג) ספרו בגוים
קבדו בכל העמים נפלאותיו:
דברי הימים א טו (כד) ספרו
בגוים את קבדו בכל העמים
נפלאותיו:

פמ [ח] (תהלים ח) **ותחסרהו מעט מאלקים וכבודו והדר תעמרהו**. הנה ידוע כי כל מה שחסר לאדם הן ברוחני הן בגשמי, החסרון הוא בהשכינה [ב] שהוא בחי' אלקים [ג]. והוא **ותחסרהו**, 'בודאי מעט מאלקים, היינו החסרון בודאי מאלקים, היינו בהשכינה אך כשידע זאת שהחסרון הוא למעלה ולמטה, בודאי יהי' לו צער גדול ועצבות ולא יוכל לעבוד השי"ת כשמהה. לכך צריך להשיב בעצמו, מה אני ומה היי כי המלך בעצמו מספר לי החסרון שלו [ד], וכי יש כבוד גדול מזה. מתוך כך בא לשמחה גדולה ונתחדשו המוחין שלו. והוא **וכבודו והדר תעמרהו**. היינו ע"י כבוד והדר שיש לו, שהמלך בעצמו מספר לו החסרון, תעמרהו במוחין חדשים :

צ [ז] (תהלים קד) **אנכי אשמה בה' יתמו הטאים מן הארץ**. הנה ידוע כי כל החסרונות שבאים לאדם, הן באין מחמת השבירה שנפלו ניצוצות ונחסרו מהשכינה כידוע [ח]. והתיקון הוא על ידי שמשמה א"ע באלקיו, אזי נשלמו כל החסרונות מהשבירה ונתעלה כל הניצוצות. וזה **אנכי אשמה בה' יתמו ונשלמו כל החטאים**, היינו החסרונות. כמ"ש (מלכים א א) **והייתי אני ובני שלמה הטאים. מן הארץ, היינו ארץ העליונה, בחי' השכינה** [ט]:

צא [י] (שמות יז) **ויהי ידיו אמונה עד בא השמש**. כי יש כמה מיני אמונה, יש אמונה שהוא רק בלב. והעיקר שצריך להיות לאדם אמונה כ"כ, עד שיתפשט בכל האיברים. כמ"ש בכתבי האר"י [יא] שצריך להגביה ידיו בשעת נטילה נגד הראש, כדי לקבל הקדושה. נמצא שצריך לזה אמונה בהידיים, להאמין שמהמת שמגביה ידיו כנגד הראש, מקבל הקדושה. כי בלא אמונה אינו כלום, כמ"ש (תהלים קיט) **כל מצותיך אמונה**. וכשיש לו אמונה כזו, בא מן האמונה אל השכל. [יב] וכל מה שמחויק א"ע באמונה בא אל שכל יותר. כי הדבר שהיה צריך מתחילה להאמין, עכשיו כשבא אל אמונה יותר גדולה, מכין הדבר הראשון בשכל. וזה שכתוב במשה **ויהי ידיו אמונה**, שהי' לו אמונה כ"כ גדולה, עד שנתפשט בכל האיברים, שאפי' בידיו הי' האמונה כ"כ גדולה, **עד בא השמש**, היינו להשכל של הדבר, ושמש הוא בחי' חכמה כמובא אצלנו [יג]:

צב [יג] **על ידי מה שאדם נע ונד בתוך ביתו** [יד]. יכול להחיות מתים:

(מקץ מא) וכתוב (תהלים קיט) **בלבי צפנתי וכו'**. וכשבויער האש שבלב, הוה אוקיד כל גופא. ועל ידי שהחמשה כנפי ריאה נעים ונדים, מנשבי על ליבא, ומשככים החמימות שבלב [פ]. לכך נאמר ביעקב (ב"ר וישב פ' פד) [קא] ביקש יעקב היינו הריאה, לישב בשלוח, קפץ עליו רוגזו של יוסף, היינו החמימות שבלב. נמצא שע"י מה שאדם שהוא בחי' תורה, כמ"ש (במדבר יט) **זאת התורה אדם**, נע ונד אפילו בתוך ביתו, יכול לשכך את האש, שהוא בחינות דינים, ויכול להחיות מתים שיהיו חיים :

צג [קב] **כל העושה משא ומתן באמונה, מקיים מ"ע** [קג] של **ואהבת** [קד], שהוא שורש לכל מ"ע כמ"ש בתיקונים ת"ד [קז] על פסוק [קח] **ועשה לי מטעמים כאשר אהבתי מפקודין דעשה** : וכיצד מקיימין מצות **ואהבת** דאיתא בגמ' (יומא פו) על פסוק **ואהבת** שתראה שיתאהב ש"ש [קט] על ידך, כיצד אדם קרא ושנה ושמש תלמידי חכמים ועסקו בנחת עם הבריות ומשאו ומתנו באמונה, מה הבריות אומרים, אשרי מי שלמדו תורה וכו'. נמצא ש"ש מתאהב על ידו, ומקיים מצות של **ואהבת**, שהוא שורש כל המצות [קכ]:

גם במשא ומתן באמונה, בא למדריגה שלמעלה מהזמן. כדאיתא בגמ' [קכ] במסקנא ועליו הכתוב אומר [קכא] **ישראל אשר כך אתפאר**. וישראל הוא במחשבה, כמאמר חכמינו ז"ל [קכב] ישראל עלה במחשבה, ומחשבה הוא למעלה מהזמן, וגם על ידי משא ומתן באמונה, יכול להתפלל בשכל צה. כי תפילה היא גם כן למעלה מהזמן, כי הוא דבר העומד ברומו של עולם (ברכות ו:). וגם מחמת שבא לאהבה, מכח זה בא לגדלות המוחין, ויכול להתפלל בשכל צה :

צד [קכג] (תהלים צה) **זכר חסדו ואמונתו לבית ישראל ראו כל אפסי ארץ את ישועת אלקינו**. הענין הוא כך, שכל העולמות לא נבראו אלא בשביל ישראל דכתיב (ישע"י מג) **לכבודי בראתי יצרתי אף עשיתי**, דהיינו ב"ע [קכד] לא נברא אלא לכבודי. וכבודי היינו ישראל, דכתיב (שמות כה) **ושבנתי בתוכם** ודרז"ל (עייני שלי"ה [קכז] דף ס') בתוכו לא נאמר אלא בתוכם, מלמד שהקב"ה משרה שכנינו בתוך כל אחד מישראל. נמצא כל אחד מישראל נקרא לבוש, ולבוש נקרא כבוד, כי ר' יוחנן קרי למאני' מכבודותא (שבת קיג) נמצא כל העולמות לא נברא אלא בשביל ישראל, כדי להשפיע להם רב טוב. וכשאינם יכולים לקבל מחמת עונותיהם, יש לו צער, שנאמר (ישע"י סג) **בכל צרתם לו צר**. אך מחמת בהירות אור החסד א"א לקבלו כמוות שהוא, וצריך לצמצום הקדוש. היינו כשרוצה להשפיע רב טוב, צריך לדבר יהי' כך, כש"ל (תהלים ל"ג) **בדבר ה' שמים נעשו**. והאותיות הם צמצומים עד כאן אות א' עד כאן אות ת', אך בעו"ה הדיבור ג"כ בגלות, כמ"ש (שם צו) **ספרו בגוים את כבודי**, והיינו

¹⁰ תורה זו לשון החברים לא ידוע מתי והיכן נאמרה
¹¹ עיין חיי מוהר"ן אות סה צדיק שנפל לעצמות, ושיש"ק ח"ב אות של
שהוא רבי מגדלי מפרעמישלאן, ובעש"ט עה"ת בהקדמה בקונטרס
מאירע עינים את עז מה שכתב על רבי מיכל מולאטשוב שהיה עובד
ה' בריצה אנה ואנה בביתו. ועיין שיחות הר"ן אות רפ.
¹² בדפים שלנו כח. ועיין גם תיקון כה דף ע. וזוהר רע"מ פנחס דף
רכז: ולעיל תורה עט [דף צב]:
¹³ * פתחתא דאיכה רבתי סימן ב'
¹⁴ * ב"ר ע. ולעיל סוף תורה ח'
¹⁵ * תיקון ג' דף כח. ה"ל, ועיין גם תיקון כה דף ע. וזוהר רע"מ פנחס
דף רכז: ולעיל תורה ס דף עה תורה עה דף צב: ותורה רכה דף קיד.
¹⁶ * שם פסקא ג' הובא בפרש"י ריש פרשת וישב (בראשית לו ב) בשינוי
לשון והוא לשון רבינו כאן.
¹⁷ תורה זו לשון החברים לא ידוע מתי והיכן נאמרה
¹⁸ ביאור המצוה עיין ספר המצות להרמב"ם ובסמ"ג מצוה ג'. וברמב"ם
¹⁹ יסודי התורה פ"ב א'. ובחינוך מצוה תתי. ובחרי"ם פ"ט אות ה'.
²⁰ דברים ו' ה'
²¹ כך הגרסא גם בדפוס רטרול ותולד ותרוצו והכוונה לתיקון כ' ובתשט
סג בסוגרית ותיקון (תיקון כא) יציע מה שסגר סוגרית כי הצינור הזה הוא
כנראה של רבינו ולא של מוהר"ח
²² * תיקון כא [דף נא: נב. נה.].
²³ בראשית כ' ד'
²⁴ גם בדפוס ישי"ש (ובגמ' שם שמים)

²⁵ עיין **מכילתא פרשת בשלח על הפסוק והישר בעיניו תעשה**
²⁶ **והובא ברמב"ן שם**
²⁷ * שם
²⁸ * ישעיהו מט ג'
²⁹ * בראשית רבה פרשה א
³⁰ * מתרצו - תפלה
³¹ * תורה זו לשון החברים לא ידוע מתי והיכן נאמרה
³² * בריאה יצירה עשיה
³³ * מט' תענית [פרק נג מצוה. ענין העבודה ד"ה ושכנתי]
³⁴ * מתרצו - כמ"ש

* תורה זו לשון החברים לא ידוע מתי והיכן נאמרה
2 עיין בעש"ט עה"ת עמוד התפילה את קנב ומקור מים חיים שם בשם
היכל הברכה שכתב רבו ובספר דגל מנחה אפרים (דוד רבינו) פ'
תולדות ד"ה ויתער יצחק לה' תרומה ד"ה וכפלת את היריעה, וליקוטי
הלכות מילה ה' ה'
3 זוהר בראשית כב. ונת אסי. ויירא דף קכ. ועוד
4 מתרצו - בודאי
5 גם בדפוס יטרול - בעצמו ומתרוצו - לעצמו
6 עיין לקמן תורה רטו ועיין שיש"ק ח"א רלג
7 תורה זו לשון החברים לא ידוע מתי והיכן נאמרה
8 עיין לעיל תורה ג' אות ג' ותורה עה
9 פרסד שער כג אות א' ארץ ועיין קהלת יעקב ערך אר
תורה זו לשון החברים לא ידוע מתי והיכן נאמרה
10 שער המצות פרשת עקב וע"פ שער לא סוף פ"ב ואצרות חיים שער
פרצופי ז"ל.
11 עיין ספר המדות אמונה אות כ'. ושם אותיות יט לא
12 מתרצו - האברים
13 * לעיל תורה א'

מאמר ויהי ידיו אמונה

מספה"ק ליקוטי מוהר"ן

זמן ומקום אמירת התורה

תורה זו לשון החברים לא ידוע מתי והיכן נאמרה

פתיחה

רבנו מבאר כאן ששלמות האמונה דהיינו בניין קומת האמונה היא ע"י שמתפשטת מהלב לכל האיברים ובפרט בידים, שבהם עיקר הכוחי ועוצם ידי, וזו עיקר המלחמה בעמלק, כמ"ש במלחמת עמלק "ויהי ידיו אמונה". ונצחו רק בכח האמונה ותפילה, כמבואר בר"ה כט. וזוהר בשלח טו. וע"י אמונה באים לשכל כי הסתרת הידיעה היא ע"י עמלק.

ליקוטי הלכות

העיקר שהאמונה תתפשט בכל האיברים –

י"ד בכור בהמה טהורה ג' – הינו בשזוקה לאמונה שלמה בתכלית השלמות והאמונה מתפשטת בכל האיברים שכל רמ"ח איבריו מלאים אמונה שלמה. וכמו שמבאר רבנו זכרנו לברכה על פסוק ויהי ידיו אמונה עד בא השמש, שצריך שתהיה האמונה בכל האיברים ואז זוכה להשיג השכל אחר כך. וזהו כלף יפה רעיתי ומום אין כף, הינו שהאמונה שהיא בחינת פלה שכלולה מכל השלמות כנ"ל, היא בחינת כלף יפה רעיתי ומום אין כף שהאמונה היא בשלמות בכל האיברים ואין מום בשום איבר, פי האמונה היא בחינת קומה שלמה וכשיש איזה חסרון ופגם בהאמונה אזי יש איזה חסרון ומום באיזה איבר כפי הפגם שבאמונה ואז אי אפשר להשיג הדעת על ידי האמונה הזאת שאין לה שלמות בכל הרמ"ח איברים. אבל כשהאמונה בתכלית השלמות בבחינת כלף יפה רעיתי ומום אין כף, אז, אתי מלבנון פלה אתי מלבנון תבואי, שתזכה תמיד לדעת שלם שהוא בחינת לבנון כנ"ל, פי על ידי האמונה בשלמות זוכה לדעת כנ"ל. וזהו, אתי מלבנון פלה אתי מלבנון תבואי, דהינו שה' יתברך אומר לבנון כנ"ל, עם כל זה על ידי נקראים פלה שהיא מדת האמונה כנ"ל. שאפלו בעת שיתרחקו מהדעת שהיא בחינת לבנון לבוא דמחא כנ"ל, עם כל זה על ידי האמונה השלמה יהיה תמיד אתו מעת שיצאו ויתרחקו מהדעת עד שיתחזרו וישונו להדעת שהוא בחינת לבנון. וזהו, אתי מלבנון תבואי. כמו שפרש רש"י שם, מעת שתצאו עד שתבאי תהיו אתי וזהו.

ח"מ פקדון ה' לז – וזה בחינת מה שאיתא בפגנות שבכל עשרת ימי תשובה ננסרת המלכות בכל יום ונבנית פריצוה בשלמות פי מלכות היא בחינת אמונה שצריכה לבנותה בשלמות בכל האיברים פי צריכה אמונה בכל האיברים מראש ועד עקב כמו שמבאר במקום אחר בהתורה ויהי ידיו אמונה עד בא השמש (בסימן צא). עד אשר בערב יום פפור נשלם בנין האמונה ואז זוכין ביום הכפורים הקדוש להמשיך קולות פנימיים יותר ממקום עליון ונורא מאד (כמבאר בפגנות), הינו פי אז מקבלים קולות של מתן תורה ממקום עליון ונבנה ביותר

מהאמונה בא אל השכל –

או"ח ח"ב דף קלו: הודאה הלכה ה' ו' – פי שבת בחינת אמונה שעל ידי זה דיקא יכולין לדרש בתורה באמת, פי האמונה היא העקר והיסוד שעליה עומדים, ועל ידי זה נכנסים אל השכל לדרש את התורה, וכמו שכתב אדוננו מורנו ורבנו זכרנו לברכה על פסוק ויהי ידיו אמונה עד בא השמש שעל ידי אמונה באים אל השכל וכו' עין שם. ועל כן אמונה היא בחינת שבת שהוא עולם החרות שעל ידי זה עקר שלמות הדעת, (כמו שמבאר במקום אחר בסימן יוד בליקוטי תנ"א) יכולים לדרש את התורה, פי בשאין אמונתו בשלמות חס ושלום אז דעתו ושכלו הוא אסור ותפוש בכבלי ברזל בשבי ובבית האסורים בתפיסה גדולה:

או"ח ח"ג דף קז: ר"ח הלכה ו' אות ב' – פי באמת על ידי אמונה בשלמות – יכולין לעלות למעלה למעלה מהשכל, כפונק בהרבה מקומות בדברי אדמו"ר ז"ל, כנפס מזה אצל הספר ספורי מעשיות (שיחות הר"ן סימן לב), שעל ידי אמונה זוכין לעלות למעלה מהשכל. שם אות וג' ולבאר הדבר קצת, פי זה ידוע, שיש עשר ספירות, שהם עשרה תקונים, שהם מכתור עד מלכות. ומלכות מדה אחרונה היא בחינת אמונה (כמו שמבאר בהתורה אשרי העם ורקא' בסימן לה), שהיא השער לה' (וזה תרומה קנה), שאי אפשר להתקרב להשם יתברך ולא לשום קדשה ועבודה פי אם על ידי אמונה, ועקר האמונה הוא במה שאין השכל מבין, פי מה שהשכל מבין – אין זה אמונה, ושם במקום שאין השכל מבין – שם עקר הנסיון, וכשזוכה להתחזק באמונה ולבטל שכלו המגשם ולסמך על אבותינו ורבנותינו הקדושים, על ידי זה יזכה אחר כך להבין הדבר בשכלו, שמה שלא היה מבין והיה צריך להתחזק באמונה – מבין עתה בשכלו, רק שיש עוד דברים גבוהים ביותר שאינו מבין, וצריך להתחזק באמונה יותר ויותר, ואז מבין גם אלו הדברים בשכלו, רק שיש לו אמונה בידיעות הגבוהים עוד יותר ויותר שאינו משיגם, וכן מדרגא לדרגא, וכמו כן זה בדברי אדמו"ר ז"ל בהתורה ויהי ידיו אמונה עד בא השמש סימן צא ובמקומות אחרים. פי יש בחינת אמונה בכל דרגא ודרגא ובכל עולם ועולם, פי בכל עולם ובכל דרגא יש בחינת עשר ספירות, כידוע (תקוני' זתר דף ג). ואמונה בחינת מלכות היא בחינת מדה האחרונה, שהיא הראשונה מלמשה למעלה באותו העולם והדרגא, אבל אחר כך בשזוקה על ידי האמונה להשיג השכל שבאותו עולם, שהוה בחינת כלל שאר הספירות העליונות עד כתר, אחר כך צריך לחזר לאמונה, שהיא בחינת מדרגה האחרונה של עולם הגבה יותר, שהיא למעלה ממדרגה העליונה של עולם התחתון ממנו, פי מלכות דיצירה גבה הרבה מכתר דעשיה, פי היא בחינת עתיק דעשיה כידוע בכתבים (עין שער ההקדמות, דרוש אבי"ע, דרוש ג ר"ד). ועל כן יש מדרגות רבות באמונה, פי כל מה שמתחזק יותר באמונה, על ידי זה זוכה להשיג השכל שבאותו דרגא, אם זוכה לעמד בנסיון כמה ימים ועתים כראוי לו לפי מעשיו, פי בודאי אי אפשר לדלג בפעם אחד, בפרט אם מעשיו אינם עולים יפה, ואחר כך בשזוקה להשיג השכל כפי אותו העולם והדרגא, אזי זוכה לרצון, שהוא בחינת עתיק, בחינת שרש הכתר שמשך מנחמת מלכות – אמונה שבועולם הגבה יותר, ואז צריך לעלות לבחינת אמונה הגבה יותר מזה השכל שבועולם הנמוך.

י"ד ח"א דף לד. חלב ודם הלכה ד' ב' – ולבואר קשה שם קצת, (בתורה טו) פי פתח בחרא וס'ים בתרתי, פי מתחיל לדרב רק מאמונה, שהברור של המאכלים הוא על ידי אמונה, ואחר כך הולך ומבאר שני בחינות תקון הדעת והאמונה, פי זה מבאר, שהקשיות

שאפשר לישבן שזוכין לזה על-ידי למוד פוסקים, זה בחינת תקון הדעת. אך באמת הכל אחר, כי תקון הדעת והאמונה הכל אחר, ושיניהם תלויים זה בזה. והעקר הוא האמונה שהיא יסוד הכל, כמו שכתוב (תהלים קט, טו): "כל מצותיך אמונה". אך זה ידוע, שחינות האמונה הוא מהדעת, כי האמונה הוא בחינת מלכות, שחייתה מאור הפנים שהיא הדעת בבחינת (משלי טו, טו): "באור פני מלך חיים", כי באמת אף על-פי שאמונה היא דיקא להאמין באמונה לבד בלי שום דעת ושכל, כי בפיה שהשכל מבין – אין זה אמונה, כמבאר בהתורה הנ"ל, אף על-פי-כן שרש האמונה וחיותה הוא דעת, כי בודאי הבהמה שאין לה שום דעת – אין שרף לומר עליה שיש לה אמונה, ועקר האמונה היא רק אצל האדם שיש לו דעת. רק שהשם יתברך חונן עלינו וממשיך על נפשנו ודעתנו הארה משכל עליון כזה, שעל-ידי זה נמשך בנו בח האמונה, כי האמונה נמשכת בשרשה משכל עליון וגבה מאד מאד, שממש נמשך בנו הכח להתחזק באמונה שלמה. ואף על-פי שהאדם יכול לזכות לאמונה שלמה, אף על-פי שאין לו דעת גדול, כמו שראוי ההמון עם והנשים שיש להם אמונה שלמה, שהו עקר האמונה להאמין בפשיטות כמותם וכמו שכתב רבנו ז"ל במקום אחר (שיחות הר"ן סימן ג), אף על-פי-כן, מי שזכה לשלמות הדעת דקדשה אז אמונתו חזקה יותר ויותר. וכל מה שהאדם זוכה להגדיל דעתו בקדשה, בתורה ועבודה – זוכה להמשיך הארה נפלאה אל האמונה יותר ויותר. ועל-ידי זה מתחזק האמונה יתרה בכל פעם, כי כל מה שידע יותר, הוא מבין שאינו יודע עדין כלל – שצריך להתחזק רק באמונה שלמה. וגם מחמת שראויה עתה שפמה קשיות שהיו קשין לו בדעתו על השם יתברך והצדיקים, ועתה נתישבו אליו על-ידי שגפפתו דעתו, על-ידי זה הוא מבין ללמוד סתום מן המפרש; שגם הקשיות שעדין סתומים אצלו – בודאי יש להם תרוץ, רק שעדין לא נפתח דעתו כל-כך לישב גם אלו הקשיות, או שהם מהקשיות שאי אפשר לישבן בזה העולם בשום אופן. ועל-כן הוא מתחזק על-ידי זה באמונה יתרה בכל פעם. נמצא, שעל-ידי הדעת נתחזק האמונה. ומכל שכן להפך, שכל מה שהאדם מתחזק את עצמו באמונה יתרה, נתוסף לו הארה גדולה בדעתו, כי עקר היא האמונה. וכמבאר בהתורה ויהי ידיו אמונה עד בא השמש (בסימן צא). שעל-ידי אמונה זוכין לדעת, עין שם. ועל-כן דעת ואמונה שניהם אחר, שניהם בכלל נקראים "אמונה", כי עקר תכלית הדעת היא אמונה בבחינת תכלית הדיעה אשר לא נדע (בהיות עולם יג, מה). ומאחר שתכלית הדעת דלא נדע – בודאי צריכין רק להעמיד על אמונה, וזה תכלית הדעת – שזוכין להשיג שאין יודעין עדין כלל, רק על-ידי כל הדעת שהשיג מבין בהתבוננות נפלא כפמה צריכין להתחזק באמונה, ולסמוך רק על אמונה שהיא יסוד הכל. ועל-ידי זה מבאר היטב מה שהקשו לעיל, מה שרבונו ז"ל פתח בחזקא וסיים בתרתי, כי הכל אחר, כנ"ל.

ויד ח"א דף רמו: נדה הלכה ב' ג' – והכלל, שאמונה היא יסוד כל העולמות כלם ויסוד כל התורה כלה, כי ה' יתברך, כפיכח, לא היה יכל להתחיל לברא שום עולם עד שברא תחלה את מדת האמונה, דהינו שיהיה כח בהשכל להאמין בהאמת, אף על פי שאינו מבין כלל. וזה עקר בחינת תחלת הצמצום שנשאר החלל הפנוי, דהינו שצמצום אלקותו, כפיכח, שהוא השכל, כי ה' יתברך הוא עצם החכמה, כפיכח, כידוע. ובשפנה השכל משם נשאר המקום פנוי בלי שכל ולא נשאר שם כי אם בחינת אמונה. דהינו שמואמינן באמונה לבד בהאמת בלי שום שכל וחכמה, ותכף כשנעשה הצמצום של חלל הפנוי, דהינו בחינת אמונה שיהיה כח להאמין בו יתברך בלי שום שכל, תכף המשיך אלקותו יתברך לתוף אותו החלל הפנוי שהם כלל המדות וכל העולמות מראשית נקדת הבריאה, שהוא תחלת האצילות עד סוף נקדת המרוץ של עולם הגשמי הזה, וכל מעשהו באמונה כנ"ל, כי אחר כך בשנתהיה מדת האמונה שהיא תחלת הצמצום אז יש כח לגלות אלקותו יתברך על ידי צמצומים של השכל שהם כלל כל המדות והספירות שנתגלו בתוף הצמצום של החלל הפנוי, הינו בתוף האמונה הקדושה. **פי זה כלל, שעל ידי אמונה זוכין אחר כך להבין הדבר בשכל, כמבאר בה"א ב', (ספר המדות אמונה ב) וכמו שאמר רבנו, זכרוננו לברכה, על פסוק, (שמות יז יב) "ויהי ידיו אמונה עד בא השמש" (בסימן צא) הינו כנ"ל, כי בתחלה אי אפשר להבין בהשכל, כי עדין הכל בחינת אין סוף, כי כל מה שאין האדם מבין הוא בחינת אין סוף, כמבאר בדברי רבנו, זכרוננו לברכה במאמר חותם בתוף חותם (בסימן כב), עין שם, כי אף על פי שבעולם העליון ובמדרגה התחתונה הוא בחינת צמצום, אבל בעולם התחתון הוא בחינת אין סוף, כי מלכות הדיצירה הוא בחינת אין סוף כנגד כתר דעשיה, כידוע ומוכן. ועל כן בתחלה אי אפשר להאדם שיבין שום דבר ושום השגה, כי הכל אצלו בבחינת אין סוף. וצריך שיהיה לו בתחלה אמונה שלמה בלי שום שכל וזהו בחינת הצמצום כנ"ל. ואז כשהוא חזק באמונתו אז ה' יתברך מאיר עיניו ומבין אחר כך הדבר בשכלו, שהו בחינת המשכת האורות והמדות לתוף החלל הפנוי, לתוף הצמצום שהיא בחינת האמונה כנ"ל, כי האמונה היא הצמצום והכלי והמדה של כל המדות שהם כלל בחינת צמצומי השכל מעלה לעלול, משכל עליון לשכל תחתון להשיג על ידם אותו יתברך. וכלם אין להם כח לגלות ולהוליד שום דעת ושום השגה בו יתברך כי אם על ידי האמונה לבד, כי האמונה היא הכלי והצמצום של כלם. וזהו בחינת (תיקון ד' דף יט) דלית רשוי לשום ספירה וכו' לארקא ברקאן בר מינה. דהינו חוץ ממדת המלכות שהיא בחינת האמונה,**

ויד ח"א מילה הלכה ד' כ' – פי על ידי האמונה בעצמו שאנו מאמינים בהאמת שמאירין בנו הצדיקים מה שאין אנו יכולין להשיג בשכלנו, על ידי זה בעצמו נכללין בבחינת זה השכל כאלו היינו משיגין אותו וגם על ידי האמונה זוכין אחר כך לבא אל השכל, כמו שמבאר על פסוק, ויהי ידיו אמונה עד בא השמש (בסימן צא), עין שם.

ח"מ ח"א דף קמב: חזקת מטלטלין הלכה ה' יט – פי החכמה מקבלים על ידי אמונה דיקא, כמו שמבאר במקום אחר, כמו שכתוב: "וארשתיה לי באמונה וידעת את ה'" (וכמו שמבאר עוד ועל הכתוב ויהי ידיו אמונה בסימן צ"א)

שיחות השייך לתורה זו

עונג שבת (לרבי אפרים קרובסקי) עמ' ריד – ויסעו מרפידים ופירש"י ז"ל למה הוצרך לחזור ולפרש מהיכן נסעו וכו' אלא להקיש נסיעתן מרפידים לביאתן למדבר סיני מה ביאתן למדבר סיני בתשובה אף נסיעתן מרפידים בתשובה יעיי"ש ויש להבין מהיכן פסיקא ליה דביאתן למדבר סיני היה בתשובה אך י"ל בפשוט דהנה ברפידים דרשו חז"ל רפיון ידים ויש לומר שהיה נפילת אמונה כדכתיב על נסותם את ה' עפ"י דברי רבינו ז"ל בליקוטי מוהר"ן דכתיב ויהי ידיו אמונה יעיי"ש בסי' צ"א וז"ל כי יש כמה מיני אמונה יש אמונה שהוא רק בלב והעיקר שצריך להיות לאדם אמונה כ"כ עד שיתפשט בכל האברים כמ"ש בכתבי האר"י ז"ל שצריך להגביה ידיו בשעת נטילה כנגד הראש כדי לקבל הקדושה נמצא שצריך לזה אמונה בהידיים והאמין שמחמת שמגביה ידיו כנגד הראש מקבל הקדושה כי בלא אמונה אינו כלום כדכתיב כל מצותיך אמונה וכו' יעיי"ש וי"ל דבשביל זה בא עמלק כדכתיב בספר ליקוטי הלכות כי עמלק' בגימטריא ס'פ'ק' שכחו הרע להביא ספיקות ח"ו בלב האדם, השי"ת ישמרנו ויצילנו.

והנה יש לרקדק דכתיב ויבאו מדבר סיני ויחנו במדבר הא ידעין דבמדבר היה דכתיב מדבר סיני, אך י"ל ע"פ מה שכתוב "זכרתי לך חסד נעורייך וכו' לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה וכו'", שהיו אז במדריגת אמונה שהלכו במדבר, וי"ל דמ"ש כתיב "ויחנו במדבר", הרצון שהיה להם נייחא מה שהיו במדבר, ובאו למדרגת אמונה בשלמות, וזאת היא תשובה על החטא, תשובת המשקל, ושפיר דרשו חז"ל מה ביאתן למדבר סיני בתשובה, אף נסיעתן מרפידים היה בתשובה גם כן על נפילת אמונה, עד שעשו תשובה על תשובה כמבואר בתורה ו. עד שבאו למדרגת אמונה בשלימות ועיי"ז זכו לקבלת התורה כמבואר בתורה קכג. עכ"ל.

הקדמה

רבנו מבאר שעיקר שלימות האמונה היא שלא נשארת בלב אלא מתפשטת לעשייה וקיום באיברים, וזה בניין קומת האמונה, וכשהיא נשלמת, אזי זוכה להבין בשכל, מה שעד עכשיו האמין, ואזי עולה להאמין בשכל גדול יותר. לא מבואר כאן כיצד זוכים לאמונה רק רמוז שהיא בחי' מלחמת עמלק. ועיין תורה מד תנינא ואמונתך בפי שעי' דבורי אמונה מתחזקת האמונה. אלא שאדם יכול לדבר הרבה דבורי אמונה ועד שלא שיעשה מה שמאמין שצריך לעשות, עדיין האמונה היא רק בלב, והוא עדיין בכיתה א' של האמונה.

התורה בנויה על הפסוק (שמות יז) "ויהי ידיו אמונה", שנאמר על משה רבנו, שהיו ידיו פרוסות בתפילה במלחמת עמלק, ברפידים, סמוך לציאת מצרים, לפני מתן תורה. אז יהושע יצא עם הצדיקים שבחר מענני הכבוד להלחם בעמלק, ומשה עמד על ההר בתפילה להכניע את שרו של עמלק שלמעלה (זוהר בשלח טו.)¹. אע"פ שרבנו לא מזכיר כאן את עמלק, אלא מדבר רק על אמונה, אבל נראה שהפסוק הזה שמביא לדוגמא להתפשטות האמונה לאיברים, רומז גם לעניין שזו עיקר מלחמת עמלק, להחליש את ישראל מהאמונה, ולכן דייקא במלחמת עמלק הראשונה, כשנצטוו להחליש את עמלק, עיקר המלחמה ברוחניות היתה ההתחזקות באמונה, וזה שאמרו חז"ל במשנה (ראש השנה כט.) על הפסוק (שמות יז) "והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל וגו'" וכי ידיו של משה עשות מלחמה או שוברות מלחמה? אלא לומר לך כל זמן שהיו ישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים, היו מתגברים, ואם לאו היו נופלים.

ורבנו מבאר כאן שהכל מכח משה רבנו, שדייקא ע"י שמושה רבנו התחזק באמונה עד שהיא התפשטה בכל איבריו, ע"ז גם ישראל התחזקו. ומה שאצל משה רבנו התפשטות האמונה באיברים נקרא ידי אמונה, (אבל הרגלים היו על מקומן בהר), אצל עם ישראל התפשטות האמונה באיברים נקרא רגלי אמונה. כי עיקר כח התפילה הוא בידי אמונה, אבל המלחמה הגשמית מתחילה ברגלי אמונה, מה שיוצאים למלחמה² באמונה בה, ואח"כ במלחמה צריך עוד יותר לשעבד את הלב לגמרי להקב"ה שתתפשט האמונה לידיים להתגבר על בחי' ידי עשו בחי' כוחי ועוצם ידי, ואזי מנצחים, כי מלחמות ישראל היו נצחון לא טבעי, שהרי בחרו למלחמה לאו דווקא גבורים אלא צדיקים שאין להם עבירה שתקטרג.

וזו עיקר מלחמת עמלק תמיד, כי כל מלחמתו היא להפריד בין המח למדות ולהעלות הכל אל השכל ולבטל את העשייה כמבואר בתורה יט תנינא, על כן הוא עומד בין י-ה שבשם הויה (דהיינו חכמה ובינה) לו-ה (דהיינו תפארת ומלכות) להפריד את המעשה הרמוז באותיות ו' ה', מהחכמה ובינה הרמוזים באותיות י' ה'. וכמו"ש (שמות יז טז) ויאמר כי יד על כס ית מלחמה לה' בעמלק מדר דר: ופרש"י³ שאין השם הויה שלם ואין הכסא של הקב"ה שלם, עד שימחה עמלק מהעולם. דהיינו שחסר אותיות לו' ה' שרומזות למדות והאיברים לכן האמונה היא רק בלב ולא מתפשטת לאיברים, ועל כן גם אין כסא שלם דהיינו שאינו יכול לשרות לכל איברי האדם.

וזהו שאומר רבנו שיש כמה מיני אמונה, יש אמונה שהיא רק בלב, שמאמין רק בלב שכל צריך לעשות, אבל בפועל לא עושה, (זו התגברות עמלק). ויש אמונה שמתפשטת באיברים, דהיינו שכל דבר שמאמין שצריך לעשות, הוא מיד עושה (וזו הכנעת עמלק).

¹ זוהר בשלח דף טו. – בגין כף פד חמא משה לסמאל נחית לסייעא לעמלק לכן כשראה משה את הס"מ שירוד לסייע ולעזור לעמלק, אמר משה ודאי האי נער יקום לקבליה וישלוט עליה לנצחא ליה אמר משה ודאי יהושע יעמוד לנגדו וישלוט עליו לנצחו, כי זה לעומת זה עשה האלהיים, כי מט"ט וס"מ הם בעין הדעת טוב ורע, טוב הוא מט"ט ורע הוא ס"מ, לכן אין למטה בעל מלחמה כנגד הס"מ כמו יהושע שהוא שולט עליו ונוצחו, מיד ויאמר משה אל יהושע בחר לנו אנשים וצא הלחם בעמלק כי דילך היא האי קרבא דלתתא שלך היא מלחמה זו שלמטה, ואנא אודרו לקרבא דלעילא ואני אודרו למלחמה שלמעלה. ומש"כ בחר לנו אנשים פירושו ופאין בני זכאין דיתחזון למתך עפוך צדיקים בני צדיקים שהיו ראויים ללכת עמו.

² אמר רבי שמעון, בשעתא דנפיק יהושע נער בשעה שיצא יהושע הנקרא נער למלחמה, אתער נער דלעילא נתעורר מט"ט שהוא נער של מעלה, כי כל עליון מתעורר ע"י מרכבתו שלמטה, לכן יהושע גרם התעוררות למט"ט, ואתתקן בכמה תיקונים בכמה זיינין ונתתקן בכמה תיקונים בכמה כלי זיין שהם כחות הדין שלמעלה כדי לבטל ולשבר כחות החיצונים היונקים מן הדין, דאתקנית ליה אמה לקרבא דא לנקמא נוקמא דברית שתיקנה לו אמו שהיא השכינה למלחמה זו כדי לנקום נקמת הברית שפגם בה עמלק כשחתך מילות וורקן כלפי מעלה כנ"ל, והיינו דכתיב חרב נוקמת נקם ברית היא השכינה הנקראת חרב, ודא הוא רזא דכתיב והו הסוד שכתוב ויחלש יהושע את עמלק ואת עמו לפי חרב פירושו לפי חרב ודאי בכח השכינה, ולא לפום רומחין וזיינין ולא לפי כח הרמחים וכלי זיין הגשמיים, אלא בחרב ודאי, האי היא דאקרי חרב נוקמת נקם ברית היינו בכח השכינה, ומשה אתתקן לקרבא דלעילא ומשה התקין עצמו למלחמה של מעלה לנטל כח הדעת קלופה טבה היה מוכנס עמלק.

³ ומש"כ וידי משה כבדים היינו כבדים ממש לשון כבוד, ור"ל עשר אצבעות ב' ידיו היו יקריין קדישין דלא אסתאבו לעלמין יקרות וקדושות וטהורות שלא נטמאו לעולם. יקריין דאתחזון לאגתא בהו קרבא דלעילא מכובדות שראויות היו לעשות בהם המלחמה של מעלה, לכן לא נלחם משה אלא יהושע כי ראוי היה משה לעשות מלחמה למעלה על ידי עשר אצבעותיו הטהורות כדי לעורר בהם את כח עשר הספירות לבטל את מדת הדין. ומש"כ ויקחו אבן וישלמו תחתיו וישב עליה טעם הדבר שלקחו אבן ולא כר וכסת בגין דישאל שריין בצערא ויהא עמהו בצעריהו לפי שישראל היו שרוים בצער היה רוצה להיות עמהם בצערים.

⁴ רגלין הן נצח והוד בחי' כח ההליכה והיציאה לחוץ אל האויב להלחם דהיינו להחבר אליו ולנצחו, וזהו שהשם של נצח והוד הוא ה' צבקות ואלקים צבקות, כי נצח והוד הם הרגלין בחי' יציאה למלחמה לכבוש את כל המנגד למלכות שמים והכריחו להודות באמת.

⁵ רש"י – ויאמר משה. כי יד על כס יה. ידו של הקב"ה הורמה לישיבע בכסאו להיות לו מלחמה ואיבה בעמלק עולמית ומהו כס ולא נא' כסא ואף השם נחלק לחציו נשבע הקב"ה שאין שמו שלם ואין כסאו שלם עד שימחה שמו של עמלק כולו וכשימחה שמו יהי' השם שלם והכסא שלם שנאמר (תהלים ט) האויב תמו חרבות לנצח זהו עמלק שכתוב בו (עמוס א) ועברתו שמרה נצח (תהלים שם) וערים נתשת אבד זכרם המה מהו אומר אחריו וה' לעולם ישב הרי השם שלם כונן למשפט כסאו הרי כסאו שלם: (מדרש תנחומא תצא יא)

וע"י שלימות האמונה בא אל השכל שעד עכשיו האמין בו. כי הסתרת הידיעה היא ע"י הסט"א עמלק (כמבואר בתורה סב אות ב') ותיקון האמונה היא מלחמת עמלק כמבואר בתורה יט תנינא, וע"י בניין האמונה מכניע את עמלק ומבטל את הסתרת הידיעה וזוכה לשכל. ואזי עולה לכיתה ב', לאמונה בשכל גבוה יותר.

קושיות

- א. יש כמה מיני אמונה בפשטות נראה שהכוונה שאמונה המתפשטת לידיים היא מין אחד ומתפשטת לרגלים היא מין אחר אבל צ"ע מדוע נקרא מין אחר? ובלק"ה אומר שהכוונה לבנין המלכות לעשר ספירות משמע שהם עשר מדרגות באותה אמונה, אלא שכל מדרגה היא אמונה חזקה יותר, וא"כ צ"ע מדוע נקט שיש כמה מיני אמונה.
- ב. כמה מיני אמונה צ"ע מדוע לא מבאר שהכוונה כגון מין א' להאמין בדבר המצוי ומין ב' שמאמין בדבר שאינו מצוי, ומין ג' להאמין בדבר מופרך ומין ד' להאמין בדבר שכולם טוענים שהוא שקר וכיו"ב.
- ג. יש כמה מיני אמונה, יש שהיא רק בלב, אבל העיקר צריך שיתפשט בכל האיברים – לכאורה הן שתיים או רק בלב או גם באיברים, וקשה כי לשון כמה משמע יותר משתיים. אלא הכוונה שהתפשטות לכל אבר נוסף זה עוד מין אמונה. אבל צ"ע מה החילוק אם מתפשט לידיים או לרגלים הרי זה מלמד רק דבר אחד שלא נשאר רק בלב, אלא שירד גם לעשיה.
- ד. הדוגמא שרבנו מביא להתפשטות האמונה לידיים היא שמאמין לחכמים שאמרו שיקבל קדושה עם ירים את ידיו עד הראש, ומסתמא ההתפשטות לרגלים היא כגון שמאמין שע"י ריקוד יזכה להמתקת הדינים, והכי נמי התפשטות לעינים כשמאמין שאם יסגור אותם יזכה לתיקון הברית וכו' כיו"ב, אבל צ"ע אין כאן דרגות אמונה אלא רק שיתוף האיברים באמונה. ואין זה בנין המלכות שלכאורה היא לא התפשטות אלא התחזקות אמונה. ולכאורה יותר נכון היה לחלק את מיני האמונה לפי הקושי לקיים את המצווה התלויה באותו איבר ואזי זה גם מלמד על מדרגת האמונה, ולא רק התפשטותה.
- ה. צ"ע כאן משמע שבניין האמונה ע"י שמתפשטת לאיברים ואילו בתורה ז' ו' וכן בתורה רנה מבואר שחזוק האמונה ע"י אמת ודעת. ונראה פשוט שהמבואר כאן היא תוצאה של תוספת של הארת אמת באמונה, כי אפשר להרים את ידיו כנגד הראש גם כמעשה קוף בעלמא ורק כשעושה זאת מתוך שהאמת מאירה לו יותר זה בנין האמונה.
- ו. אמונה בידיים – צ"ע כי אמונה היא שאני מסכים בליבי לקבל ידיעה שאין לי בה השגה בשכל. וזהו "ויהי ידיו אמונה", והפירוש (שמעתי) שקבלה ברוחניות היא ע"י אמונה, נמצא שהאמונה שבלב היא כמו ידים לקבל את הידיעה. ולפ"ד דווקא ידיו אמונה ולא רגליו.
- ז. מצוות בלא אמונה אינו כלום – צ"ע א"כ מדוע בש"ע או"ח סימן ס' סעיף ג' מצוות דרבנן לא צריכות כוונה? ועוד הרי אמרו במדרש ו' שאפילו פרוטה שנאבדה לאדם אם מצאה עני הגון יש לו שכר כאילו קיים מצוות שכחת העומר בשדה. וכאילו זן עני הגון אע"פ שהיה שלא מדעתו. צ"ל שאין הכוונה שקיים מצווה אלא שמקבל שכר אבל מתנתם חנים או מצד שמגלגלים זכות לידי זכאי דהיינו שהוא שכר על מצוות אחרות שעשה באמונה.
- ח. מאמונה בא לשכל – משמע שמדבר באמונה הנ"ל שע"י שמרים ידיו כנגד הראש זוכה לקדושה. צ"ע איך אפשר להבין זאת הרי זה דבר נעלם לגמרי. עיין לעיל לק"ה חלב ודם שגם שתכלית הידיעה שלא נדע יש מדרגות ועולים בהם ע"י אמונה.
- ט. מחזיק את עצמו באמונה – הלשון משמע לא ע"י שמתחזק באמונה, אלא ע"י שלא נופל מהאמונה, וצ"ע הרי לעיל משמע שצריך לבנות אותה.
- י. ויהי ידיו אמונה – צ"ע איך אפשר ליחס אמונה שהיא עניין של הסכמה בלב, לידיים שאין בהם שום כח הסכמה? אבל באמת גם קשה כיצד יתכן ליחס ללב ראייה ושמיעה כמ"ש "ליבי ראה חכמה" ו"תן לעבדך לב שומע", אלא הביאור שכשראיית העין מעוררת התפעלות בלב, אזי הראייה מתייחסת ללב, וכך גם השמיעה. וכך גם האמונה שבלב, אם היד מתרוממת עד הראש בגלל האמונה שבלב, אזי האמונה מתייחסת ליד.

^ה תורה ז' אות [ב] – אָבֵל אֵי אֶפְסָר לְבֹא לְאִמּוֹנָה אֶלָּא עַל יְדֵי אֶמֶת, כְּמוֹכָא בְּזוֹהַר (בְּלֶק קצח): "וְהִיא צָדֵק אֲזוֹר מְתַנְּיוּ וְאִמּוֹנָה" וְכוּ' (ישעיהו י"א) הִינּוּ צָדֵק, הִינּוּ אִמּוֹנָה, וְאִמְרוּ שֵׁם: 'אִמּוֹנָה אֶתְקַרְיָאת, כִּד אֶתְחַבֵּר בְּהָ אֶמֶת';

^י עיין ספרא (ויקרא יב יג) ובילקוט שמעוני ויקרא פ"ה רמז תעט – רבי אלעזר בן עזריה אומר הרי הוא אומר כי תקצור קצירך בשדך ושכחת עומר בשדה לא תשוב לקחתו לגר ליתום ולא למנה יהיה למען 'ברכך ה' אלהיך קבע הכתוב ברכה למי שבא לידו מצוה בלא ידיעה, אמור מעתה היתה סלה צרורה לו בכנפיו ונפלה ממנו מצאה עני ומתפרנס בה הרי הכתוב קובע לו ברכה כשוכח עומר בתוך שדהו. וכן במדרש שמואל על אבות – פ"ג משנה כב – ואמר שנפרעין מן האדם מדעתו ושלא מדעתו כלומר בין אם אותם המצות והמעשים טובים עשאו האדם מדעתו או שעשאו שלא מדעתו כלומר בהיסח הדעת. והמשל נפל לו לאדם מכיסו פרוטה ומצא אותה עני מעלין עליו כאלו הוא זן אותו העני אפי' שהיה הדבר שלא מדעתו:

יא. משה רבנו היה לו כ"כ אמונה שאפילו בידים וכו' – צ"ע מאי אפילו? לכאורה אמונה ברגלים היא יותר חידוש שהרי אין בהן אלא כח הליכה, ואילו בידים אפשר לעשות דברים הרבה. אבל באמת אדרבה דייקא בידים כיון שבהן עיקר הכוח ועצם ידי, וכשמצליח שגם לידים תתפשט האמונה הוא חידוש גדול יותר.

יב. עד בא השמש דהיינו שע"י אמונה בא לחכמה, וצ"ע הרי שמש היא שכל מקיף, (שמאיר בשווה לכולם) ולא פנימי, ומקיף הרי היא האמונה, א"כ זה כבר היה לו ע"י האמונה, שידע במה להאמין. וצ"ל שכאן שמש הכוונה לשכל פנימי.

יג. עד בא השמש – צ"ע פשוטו שהשמש נעלמת, ומדרשו שהיא מתגלית? וכיצד יתיישב הפשט עם הדרש. ובאמת צ"ע מדו בא השמש ולא עד הסתלקות השמש. אבל בא השמש הכוונה שבא אל סוף הליכתה כי בזריחה אע"פ שלגבינו היא נראית באה אבל כיון שלא נעצרת אלא מתגלית וממשיכה ללכת לא נקרא ביאה אלא בסוף כשמסיימת לבוא. כמבואר בחשק שלמה¹. נמצא שעד בא השמש הכוונה שסיימה לבוא, הכי נמי השכל הולך ומתיישב לאט לאט עד שמתיישב היטב ואזי מיד נולד מקיף חדש שהוא בחי' לילה. בחי' אמונתך בלילות, ובתחילת היום מתגלה השכל ומתחיל להתיישב ורק בסוף היום מתיישב היטב.

יד. שמש בחי' חכמה – בתורה א' מבואר שמש בחי' יעקב, ובתורה כ' מבואר שהוא שכל בעיבור, וכאן מדבר ממשו רבנו שהתחיל היכן שסיים יעקב אבינו, כמבואר בזוהר יעקב מלבר ומשה מלגאו. ובספרים כתבו שמשו בחי' ישראל, דהיינו מדרגת יעקב כשהיה במוחין דגדלות.

עד כאן ההקדמה

תורה צא [ח]

(שמות יז)¹ ויהי ידיו אמונה עד בא השמש.

פסוק זה מדבר במשה רבנו במלחמת בעמלק הכופר והמחקר הגדול ביותר², ועיקר מלחמתו היא על האמונה, ומשה רבנו ע"י "ויהי ידיו אמונה, דהיינו שלימות האמונה, שהתפשטה בכל אבריו, אפילו לידים, שבהן בדרך

¹ ספר חשק שלמה (לרבי שלמה פפנהיים) (השורשים) אות ב – שורש בא – פעל והנחתו על הביאה דהיינו התחבר עם הגבול שאליו, היפך היציאה שהוא התפרד מן הגבול. והוא ממאמר המצטרף (רעלאטיף) שלא שייך ביאה רק בערך אל הגבול שאליו תכלית הביאה. ומוזה הטעם בעצמו לא שייך ביאה רק כשהגבול שאליו קבוע ועומד במקומו, שאם אינו קבוע לא יתכן לומר על הבא שנשלמה ביאתו אבל יצדק לומר שקרב או נגש, אבל לא שבא. אך כשהגבול קבוע שייך לומר ג"כ "בא" אע"פ שעוסק עדיין בביאה, אחר שהגבול קבוע ועומד הנה ההכרח ישיג אותו לבסוף. כמו "והנה עשו ב'א" (בראשית לג, א) אע"פ שעדיין לא השלים הביאה; אחר שנתקרב יותר ויותר לנקודה הקבועה אנו רואים כאילו כבר השלים הביאה. וכן לא שייך "ביאה" אלא כשהכא אחר שהשיג הגבול המבוקש שובת מהתנועע עוד, לאפוקי כשנשאר בתנועה שוב אין הדבר מבורר שהשלים הביאה אחר שמתנועע עוד. שמתעם הזה הלא יצדק לשון "בא" רק בשקיעת השמש, ולומר "כי בא השמש" (בראשית כח, יא) ולא על זריחתה, אע"פ שבבחינה אלינו היה נופל יותר לומר על זריחת השמש "כי בא", שהרי אנו הגבול והשמש באה אלינו. אפילו הכי משום שנשאר בתנועה ובלתי נחה אחר הזריחה לא שייך עליו לשון "ביאה". אכן כשהיא שוקעת דהיינו שאין אנו רואין אותה עוד מתנועעת, אז יתכן לנו לומר "כי באה" וכאילו מצאה באופק המערבי נקודת מבוקשה ושם נחה.

² תורה זו לשון החברים לא ידוע מתי והיכן נאמרה

³ שמות פרק יז (ח) ויבא עמלק וילחם עם ישראל ברפידים: (ט) ויאמר משה אל יהושע בחר לנו אנשים וצא הלחם בעמלק מחר אנכי נצב על ראש הגבעה ומטה האלהים בידי: (י) ויעש יהושע כאשר אמר לו משה להלחם בעמלק ומשה אהרן וחור עלו ראש הגבעה: (יא) והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל וכאשר יניח ידו וגבר עמלק: (יב) וידי משה כבדים ויקחו אבן וישימו תחתיו וישב עליה ואהרן וחור תמכו בידיו מזה אחד ומזה אחד ויהי ידיו אמונה עד בא השמש: (יג) ויחלש יהושע את עמלק ואת עמו לפי חרב: (יד) ויאמר יהודה אל משה כתב זאת זכרון בספר ושים באזני יהושע כי מחה אמה את זכר עמלק מתחת השמים: (טו) ויבן משה מזבח ויקרא שמו יהודה נסי: (טז) ויאמר כי יד על פס ים מלחמה ליהודה בעמלק מדר דר:

רשי" – ויהי ידיו אמונה – ויהי משה ידיו באמונה פרושות השמים בתפלה נאמנה ונכונה: עד בא השמש – שהיו עמלקים מחשבין את השעות באצטרולוגיא⁴ באיזו שעה הם נוצחים והעמיד להם משה חמה וערבב את השעות:

⁵ כמבואר בתורה יט תניא – וזה שכתוב במשה רבנו (שמות יז): "ויהי ידיו אמונה", במלחמת עמלק כי על ידי אמונה החליש את עמלק, דהיינו החכמות והחקירות פנ"ל. וזה: "ויהי ידיו אמונה". וידיו הינו בחינת מצוות מעשיות שהם בחינת אמונה, כמו שכתוב (תהלים קי"ט): "כל מצותיך אמונה". שעל ידי אמונה ומצוות מעשיות, שהם הפך בחינת עמלק, החלישו פנ"ל. ואמונה זה תפלה, כמו שתרגום: פרישן בצלו. כי התפלה משנה הטבע, ונתבטלין החכמות והחקירות, שהם הולכים על פי הטבע. וזהו עקר התכלית אצלנו, שתהיה התפלה נכללת באחודתו יתברך, בבחינת (דברים י'): "הוא תהלתך והוא אלקיך", שהתפלה והשם יתברך אחד, כביכול אחד, וזהו עקר התכלית באמת: והמחקרים והכופרים מפרשים כל התורה כלה על פי חכמות ואפיקורסות שלהם, שכל התורה, ואפילו מצוות מעשיות הכתובים בתורה, מפרשים הכל על פי צורה ושכל. לא מביעא מעשיות הכתובים בתורה, אומרים שהם מרמזים רק על הנמשל והצורה לבד, דהיינו שכליות שלהם, אלא אפלו מצוות מעשיות המפרשים בתורה, מפרשים הכל שהם מרמזים רק על שכליות והכמות שלהם, וכופרים בפשוטו לגמרי. וזהו בחינת מה שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (תנחומא והובא ברשי" תצא), "שהיה עמלק חותך מילות וזרק כלפי מעלה". כי מילה היא מצוה ראשונה, שנצטוה בה אברהם אבינו, שהיה ראש למאמינים. ועמלק, שהוא בחינת הפילוסופים והכופרים, הוא כופר בכל

כלל שולט הכוחי ועוצם ידי עשו את החיל, אבל משה ידע היטב שאין טבע כלל וכל המלחמה בעמלק היא לא טבעית אלא רק בכח התפילה של ישראל למטה ושלו למעלה (כמבואר בזוהר בשלח טו) ו"ע"י שלימות האמונה זכה לחכמה ודעת למעלה מכולם".¹⁹

ומבאר רבנו מה הכוונה אמונה שלימה, **כי יש כמה מיני מדרגות אמונה, יש אמונה שהוא רק בלב. והעיקר שצריך להיות לאדם אמונה כ"כ-כל כך חזקה, עד שיתפשט בכל האיברים. כמ"ש- כמו שכתוב בכתבי האר"י [א"י] שצריך להגביה ידיו בשעת נטילה נגד הראש, כדי לקבל הקדושה.** ועל כן נקראת מצווה זו נטילת ידים, לשון (ישעיה סג ט) וינטלם וישאם (כמבואר בטור) שרומז לזה שצריך להגביה אותם כנגד הפנים בשעת נטילת ידים לאכילת פת.

נמצא שצריך לזה אמונה בהידים, להאמין שמחמת שמגביה ידיו כנגד הראש, מקבל הקדושה. רבנו נקט כאן דייקא דוגמא נפלאה זו, כי כידוע הידים מתחילות סמוך ללב, כי בידיים עיקר הכפירה של "כוחי ועוצם ידי", ידי דייקא, לכן הן סמוכות ללב, כדי שמיד תתפשט האמונה מהלב לידיים, וכשמתפשטת האמונה לידיים, כגון בנטילה, אזי הן מתרוממות אל השכל, הנקרא קודש. נמצא שהיא רומזת לכל בחי' של התפשטות האמונה לאיברים, שהיא בבחי' זו שע"ז היא עולה ומקבלת שכל דהיינו קודש. דהיינו

המצוות ומפרש הפל על שכליות לבד פנ"ל. וזהו: 'חותך מילות וזרק פלפי מעלה' שכוּפּר בַּמַּצוֹת מִלָּה, וזוּרְקָה פְּלָפִי מֵעֵלָה אֶל הַשָּׁכֶל. פִּי הֵם מִפְּרָשִׁים הַכֹּל רַק עַל שְׁכָלִיּוֹת לְבָד, וְכּוֹפְרִים בְּעֵשִׂיּוֹת הַמַּצְוֹת פִּנ"ל. אֲשֶׁרֵי מִי שְׁאִינוּ יוֹדְעֵי מֵהֶם פְּלָל. וְעַל כֵּן עָקַר הַכְּנָעַתוֹ עַל יְדֵי אֲמוּנָה, בְּחִינַת: 'וַיְהִי יְדֵיו אֲמוּנָה' וכו' פנ"ל:

¹⁹ וזה בשלח טו. - וְהָיָה כַּאֲשֶׁר יְרִים מִשָּׁה יְדוֹ וְגִבְרַת יִשְׂרָאֵל מִסִּיכַת כַּאֲשֶׁר יְרִים פִּירוּשׁוֹ דְּרִיקָה יְמִינָא עַל שְׁמַאלָא שְׁהִיט יד ימינו שהיא סוד החסד על שמאלו להמתיק את הדיו והגבורה שבשמאל, וְאֲתַפּוּן בְּפִרְשֵׁי דִידֵי ונתכוון בזה בפרישת ידיו להמתיק הדיו, ועי"ז וְגִבְרַת יִשְׂרָאֵל פִּירוּשׁוֹ יִשְׂרָאֵל דְּלַעֲיָלָא שהוא ז"ל כי המלחמה העלוונה היתה כנגד מלת הרחמים שבו, וְכַאֲשֶׁר יְנִיחַ יְדוֹ וְגִבְרַת עֲמֻלָּה פִּירוּשׁוֹ בְּשַׁעֲתָא דִּישְׂרָאֵל לְתַתָּא מְשַׁתְּפְּכִין מַצְלוּתָא בשעה שישאל למטה נשקטים מלהתפלל, לֹא יִקְלִין יְדֵי מִשָּׁה לְמִיָּקָם בְּזִיקְפּוֹ או לא היו יכולות ידי משה לעמוד זקופות, יען כי משה היה שורש נשמותיהם של ישראל, וכשישראל שותקים מתפלגים הם מחלישים שורשם שהוא משה, לכן וְגִבְרַת עֲמֻלָּה.

²⁰ ראה זוהר בראשית דף כח. שמה שכתוב "ולאדם לא מצא עזר כנגדו" נאמר גם על משה רבנו והיינו דכתיב "ויפן כה וכה וירא כי אין איש", כי בכל דורו לא נמצא מי שיכול לעזור לו להקים את השכינה. וכך גם יהיה בגאולה העתידה, כשיתקיים 'מה שהיה הוא שיהיה' ר"ת משה, דהיינו המשיח נשמת משה. ועיין שיש"ק ח"א סימן תמט שרבנו אמר זאת גם על עצמו. (את הזוהר בלשונו עם מתוך מדבש ראה בסוף התורה)

²¹ שער המצוות פרשת עקב וע"פ שער לא סוף פ"ב ואוצרות חיים שער פרצופי זו"ן.

¹⁷ שער המצוות - פרשת עקב - ובזה יובן ענין נטילת ידים שהוא לשון נשיאות כמו וינטלם וישאם אשר ביאורו הוא שבעת רחיצתם יגביהם למעלה עד כנגד ראשו ולפחות עד כנגד שתי הפנים שבו כי גם הפנים מכלל רישא אינון. [יג] והטעם לזה הוא במה שנתבאר אצלנו כי כשאצל ז"א בתחלת אצילות לא היה בו רק ו"ק חג"ת נה"י ואז היו החג"ת משמשיין בו תמורת ג"ר שבראש וכו"ה היו בו בבחינת זרועות והיסוד היה בחינת הגוף. [יד] ואח"כ הגדיל והיו בו ג' מוחין ממש שהם חב"ד וחזרו החג"ת להיותם בחינת תרין דרועין וגופא והנה"י תרין יריכין ואמה ולכן צריך עתה בנט"י להגביהם למעלה כנגד הראש ולהעלותם אל מדרגתם הראשונה שהיו בבחינת רישא הנזכר. והנה כאשר תגביה ידך תכוין להכניס קשר הזרועות לפנים ולא יהיו יוצאין וכולטין כמנהגם לאחורי הגוף והם הנקראים קובדו"ש בלשון לעז [טו] בסוד וכל אחוריהם ביתה [מלכים א' ז] כנו' [בזוהר פ' ויצא דקנ"ד ע"א] בסוד בני השפחות וע"ש:

עין חיים שער לא פרק ב מ"ת - נמצא כי כאשר מעשה התחוננים רצוים שאין כח אל החצוננים להאחו או ישפיל ז"א זרועותיו וידיו למטה ויניחם נגד רישי ירכין שלו ומתפשטין בתוך הירכיים הנ"ל וכאשר מעשה תחוננים רעים ח"ו אשר או שליטת החיצוננים בנה"י שלו לסבת היות לבר מגופא כנועד, כי משם עיקר אחיותו, ולכן אז מגביה את ידיו למעלה, והאור נגלה למעלה במקום עליון, ואין להם אחיזה שם, וגם למטה אין האור נמשך, ואין אחיזה אל החיצוננים באור העליון, ולכן הונחו הזרועות באופן זה, כדי שיהיה לפעמים נשפלים ולפעמים נגביהן. ובזה תבין פסוק כאשר ירים משה את ידו והבן. גם הבן סוד נט"י שלא אמר רחיצת ידים אלא בלשון נטילה לרמוז שצריך לשאת ולנטלם בסוד שאו ידיכם קודש כנזכר בגמרא ובזוהר. והטעם כי הנה רחיצת ידים סיבתה הוא להרחיק הקליפות מקצוות אצבעותיו ומצפרנים כי שם מקומם כנ"ל וזהו ע"י מימי החסד וכדי שלא יחזרו הקליפות להתאחו באור היוצא מהם צריך להגביה כלפי ג"ר (שלש ראשונות - חב"ד) הנקרא קדש ואז אור היוצא חוזר ונכנס תוך המוחין ממש ממקום שיצאו ז"ס שצריך בנטילה להגביה ידיו נגד ראשו ממש ובפרט אם הוא ביום השבת כי אז צריך להרחיק הקליפה בתכלית הריחוק. עוד יש טעם ב' אל השאלה הנ"ל והוא שהיה כן לסבת פרצוף לאה היוצאת מאחוריו. ואלו הב' קוין ימין ושמאל אם היו ישרים בלתי הפסק באמצעיתם, לא היה יכול להגביה זרועותיו להיות אור יוצא מהם להאיר אל לאה לעשות חו"ב שבה, וכמ"ש לקמן במקומה. ובזה תבין סוד נטילת ידים כי ע"י עלייתן למעלה עולה האור וחוזר לכנס תוך המוחין עצמן או נכנס תוך לאה כמ"ש. גם בזה תבין סוד ברכת כהנים שמגביהין ידיהם נגד כתפיהם והנה יתבאר לקמן בענין פרצוף לאה. וגם בזה יתבאר שם סדר המשכת אור פנימי בדרך הקו ימין או שמאל איך יוצא ונכנס בין פרק לפרק ע"ש היטב:

¹⁸ לפי המבואר שהוא לשון ונטלם ונשאם שפירושו נטלם דהיינו לקח אותם ונשאם דהיינו הרים אותם, לפ"ז היתה המצווה צריכה להקרא נשיאת ידים ולא נטילת ידים. ואולי כי נשיאת ידים היא לשון ברכה ועל כן כך נקראת ברכת הכהנים. ואולי רומז שנטילת ידים כיון שעסקניות הן, צריך ליקח אותם קצת בכח, בבחי' נגדם רצונם, ולהגביהם באמונה אל השכל.

¹⁹ ישעיה פרק סג ט) בכל צִרְתָּם לֹא וְלוֹ) צָר וּמְלֹאךְ פְּנֵי הוֹשִׁיעַם בְּאֶהְבְּתוֹ וּבְחֻמְלָתוֹ הוּא גְאֹלָם וַיִּנְטְלֵם וַיִּנְשְׂאֵם כָּל יְמֵי עוֹלָם:

מלבי"ם - וינשאם - למעלה ראש בכבוד וחשיבות (ע"י אהבתו)

²⁰ טור או"ח סימן קסב - גרסינן בפ"ק דסוטה (דף ד:) א"ר חייא בר אשי אמר רב מים הראשונים צריך שיגביה ידיו למעלה וסימן לדבר וינטלם וינשאם.

גם כשהולך לקיים מצווה דהיינו התפשטות האמונה לרגלים, זוכה ע"ז לשכל של האמונה, כפי שיתבאר לקמן נמצא שגם היא בבחי' שמעלה את הרגלין אל הראש.

וצריך לזה שהאמונה תתפשט לאיברים **כי** אפילו שמגביה ידיו כנגד הראש, אבל **בלא אמונה אינו כלום**, כי זה מעשה קוף בעלמא, מצוות אנשים מלומדה, וכגוף בלא נשמה, ואין ערך לעשיית מצווה אלא כשהיא מכח אמונה שמתכוון ע"ז להמליך את הקב"ה שציווה לעשות כך, **כמ"ש (תהלים קיט) וי' כל מצותיך אמונה**. פירוש אע"פ שיש תרי"ג מצוות, וגם הן מתחלקות להמוני פרטי המצוות, וגם כל עשיית רצון ה', היא מצווה, אבל הנשמה של המצוות כולן, היא האמונה בה', האמונה שהוא מלך המצווה, ואנו עבדיו הממליכים אותו עלינו. כמבואר בגמרא מכות כד' ט' 'בא חבוק הנביא והעמידן על אחת' כ"ג, דהיינו כנ"ל, שגם מי שאין בכוחו לקיים את כל המצוות בשלימות, יכול להשלימן ע"י התחזקות באמונה שהיא הנשמה לכולן.

ומבאר רבנו שכשהאמונה היא שלימה, אזי זוכה גם להבין בשכל את מה שעד עכשיו היה אצלו רק אמונה, ואזי הוא עולה למדרגה גדולה יותר, לאמונה בשכל גבוה יותר. ועיין תורה כא שם העניין מבואר שאמונה היא שכל מקיף, ומה שמבין הוא שכל פנימי, ותמיד צריך להכניס את המקיף לעשות ממנו שכל פנימי, ואזי זוכה למקיף גבוה יותר.

וכשיש לו אמונה כזו, בא מן האמונה אל השכל. [כ"א] כ"ב כי הסתרת הידיעה היא מהיצה"ר/כ"ג עמלק/כ"ד, ותיקון האמונה היא מלחמת עמלק/כ"ה וע"י הכנעתו זוכים לאמונה ולידיעה ושכל. וכל מה שמחזיק/כ"ו א"ע-את עצמו באמונה בא אל שכל יותר. כי הדבר שהיה צריך מתחילה להאמין, עכשיו כשבא אל אמונה יותר גדולה, מבין הדבר הראשון בשכל. וזה בחי' שעושה

^{י"ח} תהלים פרק קיט (פה) פרו לי ידים שיחות אשר לא כתורתך: (פו) כל מצותיך אמונה שקר רדפוני עזרני: (פז) במעט פלוגי בארץ ואני לא עזבתי פקדיך:

מלבי"ם (פו) כל – ואם מצד המצות, הנה באמת כל מצותיך אמונה – שצריך להאמין, וזה יסוד המצות שיאמין במצוה ובמצותיו, ולא יחקור עליהם ולא יסבור בהם סברות רק יעשה באמונה, והם אומרים שזה שקר – מה שאני אומר שכל מצותיך אמונה – כי הם חוקרים ומתפלספים על עניני המצות ועי"כ הם עוברים עליהם ובוה רדפוני – על דעתי שיש להאמין ושלא לחקור ולסבור בהם סברות, וע"כ עזרני – כי ירדפוני ע"י שמירתי את המצות באמונה:

^ט **מכות דף כג:** דרש רבי שמלאי שש מאות ושלוש עשרה מצות נאמרו לו למשה שלש מאות וששים וחמש לאוין במנין ימות החמה ומאתים וארבעים ושמונה עשה כנגד איבריו של אדם אמר רב המנונא מאי קרא תורה צוה לנו משה מורשה תורה בגימטריא [דף כד]. שית מאה וחד סרי הוי אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענום (סימן דמשמ"ק ס"ק): בא דוד והעמידן על אחת עשרה דכתיב מזמור לדוד [ה'] מי יגור באהלך וכו'... בא מיכה והעמידן על שלש דכתיב הגיד לך אדם מה טוב וכו'... בא עמוס והעמידן על אחת שנאמר "כה אמר ה' לבית ישראל דרשוני וחייו". מתקיף לה רב נחמן בר יצחק אימא דרשוני בכל התורה כולה? אלא בא חבוק והעמידן על אחת שנאמר "וצדיק באמונתו יחיה".

רש"י – והעמידן על אחת עשרה – שבתחלה היו צדיקים והיו יכולים לקבל עול מצות הרבה אבל דורות האחרונים לא היו צדיקים כל כך ואם באו לשמור כולן אין לך אדם שזוכה ובא דוד והעמידן בו' כדי שיזכו אם יקיימו י"א מצות הללו וכן כל שעה דורות של מטה הולכין וממעטין אותו:

מהרש"א – ואמר שבא חבוק וכו' שנאמר וצדיק באמונתו יחיה. שהוא האחד היותר כולל לכל בר ישראל בכל עת והיא האמונה שהיא אנכי מעשין ולא יהיה לך מלאוין ששמענום מפי הגבורה כמ"ש לעיל ר"ל מפי הגבורה שהוא אחד ומצותיו א' ולא יקבלו המצות רבוי מצדו ית' ב"ה וע"ז רמז דוד בתנני אפי שאמר כל מצותיך אמונה וגו' ר"ל שכל המצות נכללים במצוה הראשונה שהיא אמונה ששמענו מפי הגבורה וכמו שהעמידה חבוק שנאמר וצדיק באמונתו יחיה וגו':

^כ **לק"ה** **ציצית הלכה ה' ה'** – עקר שלמות האמונה הוא על ידי ברור המדמה פנ"ל, ועל פן כל התורה פלה תלויה בציצית, כמו שקתוב (במדבר טו), "וראייתם אותו וזכרתם את כל מצות ה' וכו'". פי עקר קיום כל התורה תלויה באמונה שהוא יסוד הכל, כמו שקתוב (תהלים קיט), "כל מצותך אמונה". וכמו שאמרנו רבותינו זכרונם לברכה (מכות כד), בא חבוק והעמידן על אחת, וצדיק באמונתו יחיה?

^{כא} עיין ספר הנחות אמונה כ' ושם אתיות יט לא

^{כב} **ספר המידות** – ערך אמונה אות כ. מתחלה צריך להאמין בהשם יתברך, ואחר כך יזכה להבין אותו בשכל:

שם אות יט. על ידי אמונה נתחכם: ואות לא – על ידי אמונה יכול להבין את השם יתברך:

^{כג} **כמבואר בתורה סב** אות ב' – ובאמת אם היה יודע האדם ידיעה בלב שלם, 'שמלא כל הארץ כבודו' (ישעיה ו), והקדוש ברוך הוא עומד בשעת התפלה, ושומע התפלה. וראי היה מתפלל בהתלהבות גדול, והיה מדקדק מאד לכוין את דבריו. ובשביל שהאדם אינו יודע זאת ידיעה בלב שלם, בשביל זה אינו מתלהב כל כך, ואינו מדקדק כל כך. וכל אחד לפי מעוט שקלו וידיעתו, בן התלהבותו ודקדוקו. והידיעה היא מהיצר הטוב שבלב, והסתרת הידיעה היא מהיצר הרע שבלב. והסתרת הידיעה, הן הן אפיקורסות וקשיות, שהיצר הרע מקשה את לבו לפל ברעה (משלי כ"ח):

^{כד} **מלחמת עמלק** הראשונה היתה ביציאת מצרים כמה ימים לפני מתן תורה, כשהיו ברפידים, ותחילה כשבאו לשם כתיב "וירב העם עם משה" כמבואר בשמות יז, ואילו מיד אחרי מלחמת עמלק כתיב "ויסעו מרפידים ויבאו מדבר סיני ויחנו במדבר ויחן שם ישראל נגד ההר" ופרש"י ויחן שם כאיש אחד בלב אחד, אבל שאר חניות במחלוקת. נמצא שע"י הכנעת עמלק מתבטל גם היצה"ר מכל אחד מירשאל ונעשים מאוחדים. כי היצה"ר הוא עמלק שיש לכל אחד בלב. ובהכנעת עמלק הכללי ממילא נכנע גם עמלק הפרטי.

^{כה} **כמבואר בתורה יט תנינא** כנ"ל בתחילת התורה עה"פ ויהי ידיו אמונה.

^{כו} **מחזיק את עצמו באמונה** – משמע לא ע"י שמתחזק באמונה אלא ע"י שלא נופל מהאמונה וצ"ע

ממקיף פנימי. כי מקיף הפירוש שכל גדול שהוא במדרגתו של עכשיו לא מבין, על כן השכל הזה בחי' שמקיף סביב הראש, כי לא יכול להיכנס בפנים. וע"י שמאמין בו, יותר ויותר עד שמאמין בו בכל קומת האמונה שלו/יו, אזי הוא נכנס פנים המח, דהיינו שזוכה להבין אותו, ואזי שכל עוד יותר גדול מהקודם נעשה אצלו מקיף, וצריך להאמין בו בכל קומת האמונה שלו כדי להכניסו לפנים כנ"ל, וכך זוכה לעלות ממדרגה למדרגה.

וזה שכתוב במשה במלחמת עמלק ויהי ידיו אמונה, והתרגום פריסן בצלו, דהיינו שמשה רבנו התפלל כשידי מורמות למעלה, שזה רומז שלא רק לידים נתפשטה האמונה שלו, אלא אפילו לידים נתפשטה, (כנ"ל שעיקר הכפירה היא בידים), דהיינו שהי' לו אמונה כ"כ-כל כך גדולה, עד שנתפשט בכל האיברים^{כ"ב}, שאפי' בידיו הי' האמונה כ"כ גדולה, עד בא השמש, פשוטו של מקרא/כ"ט שמשה רבנו התפלל שיהושע יצליח להכניע את עמלק עד שקיעת החמה בלילה/ל, ורבנו מבאר שרמוז כאן שע"י אמונה באים אל החכמה, היינו להשכל של הדבר, ושמש הוא בחי' חכמה כמובא אצלינו [לא] כמבואר בתורה א"ל/לב שחמה ולבנה הם בחי' חכמה ומלכות :

עד כאן ביאור חברותא לתורה צא

(משה רבנו בחזק אמונתו) זכה לעלות על כל דורו

וזה בראשית דף כח. – השמים, אנון עמי הארץ שנמשלים לחיות ועופות לפי שהם ריקים מתורה ומצות, ולכן הם ודאי אינם עוזרים את השכינה בגלות, ואפילו באלין דאנון נפש חיה אלא אפילו אלו התלמידים חכמים שיש להם נשמה קדושה הנקראת נפש חיה ועוסקים בתורה ומצות, עם כל זה לא אשתכח עזר בהון לא נמצא עזר וסיוע על ידי מעשיהם הטובים לשכינתא בגלותא לא להשכינה שהיא בגלות ולא למשה דאיהו עמה ולא למשה רבינו שמושרש בו"א המשתתף עם השכינה בגלות, דבכל זמנא דגלת שכינתא לא זז מנה כנודע שכל פעם שגלתה השכינה לא זז משה ממנה, והטעם שאינם מסייעים לתיקון השכינה הוא לפי שאינם עוסקים בסודות התורה, כנודע שעל ידי סודות התורה שאדם לומד עושה תיקון גדול להשכינה בגלות, ולפי זה כונת הפסוק הוא ויצר יהוה אלהים מן האדמה כל חית השדה ואת כל עוף השמים, שהם עמי הארץ, וגם כל אשר יקרא לו האדם נפש חיה, שהם התלמידים חכמים, ובכל זה ולאדם לא מצא עזר כנגדו כדלקמן. אמר רבי אלעזר לרבי שמעון, והא מאן יהיב עובדא דאדם בישראל ובמשה רצה לומר איך אפשר לפרש את מעשה בראשית שהיה בזמן אדם הראשון על בני ישראל ועל משה רבינו, אמר ליה רבי שמעון, ברי, ואנת אמרת הכי וכי אתה שואל שאלה כזו, וכי לא אולפת מגיד מראשית אחרית וכי לא למדת סוד הענין שהקב"ה רמו בראשית הבריאה את כל מה שיהיה באחרית הימים, אמר ליה רבי אלעזר הכי הוא ודאי ודאי כן הוא כדבריך שהכל מרומז במעשה בראשית. (מק"מ ומפרכים)

והמשך רבי שמעון לכאן מה שאמר לעיל, ואמר ובגין דא משה לא מית ולכן אותה הנחמיה של משה שמוקדשת בז"א לא מתי, ואדם אתקרי איהו ונקראת בשם אדם כנגד השם מ"ה שז"א שגומטריא אד"ס, לפי שזכונה זו של משה אינה זהו מן השכינה בגלות, (ומה שכתוב ומה שם משה עבד ה', הוא בחינתו הנקראת עבד כבוד מלך מ"ט הוא שמה, אבל בחינתו המוקדשת בז"א לא מתי, כי בגלגולים פ"ג), ובגין דא אתמר בגלותא בתרא, ולאדם לא מצא עזר פירוש הקב"ה לא מלא תלמידי חכמים שיהיו עזר למשה בגלות, אלא פלה כנגדו אלא כולם נחשבים כאלו הם כנגדו לפי שאינם עוסקים בסודות התורה לסייע לתיקון השכינה, וכן עמודא דאמצייתא וכן על ז"א הנקרא אדם העליון לפי שיש בו שם מ"ה שזו מוקדשת נשמת משה, אתמר ביה ולאדם לא מצא עזר דאפיק שכינתיה מן גלותא פירוש לא מלא הקב"ה מי שיעזור לו"א להוציא את שכינתו מן הגלות, הדא הוא דכתיב ויפן כה וכה וירא כי אין איש פירוש משה הסתכל כה וכה וראה שאין מי שיעזור לו לתקון השכינה, ומשה איהו בדיוקניה ממש ומשה הכי הוא בחינת ז"א ממש, דאתמר ביה שעל ז"א נאמר לא מצא עזר כנגדו לתיקון שכינתו, לכן נדמה משה לו"א שכל מלא עזר כנגדו. בההוא זמנא שכל מלא הקב"ה עזר לו"א, כתיב ויפל יהוה אלהים תרדמה על האדם פירוש יהוה אלהים הם אבא ואמא שהפילו תרדמה דא גלותא דאתמר ביה כמו שנאמר על הגלות, ותדמה נפלה על אברם על תרדמת הגלות, ארמי ליה הפיל תרדמה על משה הנקרא אדם בחינת ז"א, ויישן ומפרכו לית שינה אלא גלותא וראה לומר שנעשה משה עזר לו"א להסתפק עם השכינה בגלות, ונקראת הגלות שינה לפי שעיקר הגלות נגרם על ידי הסתלקות המוחין מו"א שהוא סוד התרדמה והשינה. (מק"מ ומפרכים)

וזה בשלח מלחמת עמלק

וזה יתרו דף סח: – ויאמר משה אל יהושע ושואל אמאי ליהושע ולא ליהושע ולא לאיש אחר, והא בההוא זמנא רביא תהו והרי בזמן ההוא היה עדין נער דכתיב ויהושע בן נון נער, וכמה הווי בישראל תקיפין מגיה והלא כמה גבורים היו בישראל שהיו חזקים ממנו, אלא

^{כ"ב} כנ"ל בלק"ה (בכור בהמה טהורה ג' י) שהאמונה בחי' מלכות ותמיד מתחילה מהנקודה היסודית שבה שהיא בחי' רצון וצריך לבנות אותה לקומה שלימה של מלכות ואמונה. והתפשטות האמונה לאיברים זו בחי' של בניין המלכות, שכשבלב היא קומה שלימה אזי היא גם מתפשטת לכל האיברים דהיינו שכל מצווה שצריך לקיים מיד אותו האבר מקיים.

^{כ"ב} מתוצרו - האברים

^{כ"ט} העמק דבר על שמות פרק יז פסוק יב – עד בא השמש. לפי הפשט הוא עד סוף היום ונגמר המלחמה. וכי' במכילתא דמלכות חייבת זו היתה עושה מלחמה משחרית לערבית.

^ל עיין פרש"י שם עפ"י מדרש תנחומא שמשה רבנו העמיד חמה כדי שהעמלקים לא יוכלו לכוון בחכמת הככבים מתי כוחם גדול לנצח. משמע ששלט בשמש הרומז להשגת החכמה ע"י שלימות האמונה.

^{כ"ט} * לעיל תורה א'

^{לב} תורה א' – כי איש הישראלי צריך תמיד להסתפל בהשכל, של כל דבר, ולקשר עצמו אל החכמה והשכל שיש בכל דבר, כדי שיאיר לו השכל, שיש בכל דבר, להתקרב להשם יתברך על ידי אותו הדבר. כי השכל הוא אור גדול ומאיר לו בכל דרכיו, כמו שכתוב (קדלת ח): "חכמת אדם תאיר פניו", וזה בחינת יעקב. כי יעקב זכה לבכורה שהוא ראשית, שהוא בחינת חכמה. (תקונים תקון י"ד, וזה משפטים קכ"א): כמו שכתוב (תהלים קי"א): "ראשית חכמה". וזה בחינת (בראשית כ"ז): "ויעקבני זה פעמים". ויתרגום אונקלוס: ותבמני, וזה בחינת שמש. כי השכל הוא מאיר לו בכל דרכיו כמו השמש.

משה בהכמתא אסתפל וידע משה הסתכל בחכמה וידע שהיתה המלחמה למעלה ולמטה, לכן היה צריך מי שיהיה ראוי ומתייחס למלחמה העליונה ולמלחמה התחתונה, כי לא היה יכול לבחור בגבורי חיל מיראל כי גם מלחמה התחתונה לא היתה מלחמה גשמית, ומפרש מאי קמא מה ראה משה, קמא לסמאל דהוה נחית מטטרא דלעילא לסייעא לעמלק לתתא ראה את הס"מ שהיה יורד למעלה לסייע לעמלק לחלום למטה, אמר משה, ונדאי הכא קרבא תקיפא אתחזי ודאי נראה שתהיה כאן מלחמה חזקה.

והנה יהושע בההוא זמנא בדרגא עלאה תתיר אשתכח יהושע בזמן ההוא במדרגה גדולה ביותר היה נמצא, אי תימא דבשכינתא אשתכח בההוא זמנא אם תאמר שנמצא במדרגת השכינה בזמן ההוא, לאו הכי אינו כן דהא במשה אתנסיבת ואתאחדת כי השכינה למשה נלקחה ונתאחדה והוא היה בעלה דמטרוניתא, אשתכח יהושע דאתאחד לתתא מינה נמצא שיהושע נתאחד למטה ממנה, ובמה היה אחוז יהושע, אמר רבי שמעון, בההוא אתר דאתקרי נער בעולם היצירה ששם משכן מלאך מט"ט הנקרא נער, כי יהושע היה מרכבה אליו ועל ידו קבל שפע מהשכינה, לכן הוא היה מסוגל לחלום נגד הס"מ כדלקמן.

פי' הפסוק המובא להלן, ענין תראינה ירושלם נהו שאנן פי' לעתיד לבא תראה את ירושלים שתהיה מדור שקט, אהל כל יצען ותהיה אהל אשר לא יטולטל ממקומו כי יעמוד תמיד תחתיו, כל יסע יתרותיו לנצח ולא יהיו עוד נעקרים הידות שקושרים בהם מיתרי האהל ממקום תקיעתן בארץ. (כ"ט)
והיינו דאמר רבי יהודה, מאי דכתיב עיניך תראינה ירושלים נוה שאנן אהל כל יצען כל יסע יתרותיו לנצח מש"כ ירושלים היינו ירושלים דלעילא דאקרי אהל כל יצען ירושלים של מעלה שהיא השכינה הנקראת אהל כל יצען, לפי דלא ישתכח תתיר למהך בגלותא שלא תמצא יותר להיות מטולטלת בגלות.

ודא הוא רוא דכתיב וזהו הסוד שכתוב ויהושע בן נון נער, נער ודאי שהיה מושרש במט"ט הנקרא נער והיה מרכבה אליו, לא ימיש מתוך האהל פירוש ההוא דאקרי אהל כל יצען שלא ימיש מתוך אותו האהל הנקרא אהל כל יצען שהוא השכינה, מלמד שבכל יום ויום היה יהושע יונק מהשכינה, כי כמה דההוא נער דלעילא כמו אותו הנער של מעלה שהוא מט"ט לא ימיש מתוך האהל שהוא השכינה ויניק מינה תדירא ויונק ממנה תמיד, בסוד תינוק יונק משדי אמו, כדי שלא יפסיק שפע הנהגתו, כי הוא שרו של עולם שמנהיג את העולם בימי החול, כך האי נער (דף סו ע"א) דלתתא כך יהושע שהוא נער שלמטה לא ימיש מתוך האהל היינו מתוך המלכות ויניק מינה תדירא ויונק ממנה תמיד.

בגין כך פד קמא משה לסמאל נחית לסייעא לעמלק לכן כשראה משה את הס"מ שיורד לסייע ולעזור לעמלק, אמר משה ודאי האי נער יקום לקבליה וישלוט עליה לנצחא ליה אמר משה ודאי יהושע יעמוד נגדו וישלוט עליו לנצח, כי זה לעומת זה עשה האלהים, כי מט"ט וס"מ הם בעין הדעת טוב רע, טוב הוא מט"ט רע הוא ס"מ, לכן אין למטה בעל מלחמה כנגד הס"מ כמו יהושע שהוא שולט עליו ונצחו, מיד ויאמר משה אל יהושע פחר לנו אנשים וצא הלחם בעמלק כי דילך היא האי קרבא דלתתא שלך היא מלחמה זו שלמטה, ואנא אנדרו לקרבא דלעילא ואני אודרו למלחמה שלמעלה. ומש"כ פחר לנו אנשים פירושו זכאין בני זכאין עמך צדיקים בני צדיקים שיהיו ראויים ללכת עמך.

אמר רבי שמעון, דשעתא דנפיק יהושע נער בשעה שיצא יהושע הנקרא נער למלחמה, ואתער נער דלעילא נצחו ונתערר מט"ט שהוא נער של מעלה, כי כל עליון מתעורר ע"י מרכבו שלמטה, לכן יהושע גרם התעוררות למט"ט, ואתתקן בכמה תיקונים בכמה זיינין ונתתקן בכמה תיקונים בכמה כלי זיין שהם כחות הדיון שלמעלה כדי לבטל ולשבר כחות החיצונים היונקים מן הדיון, דאתקנת ליה אמתיה לקרבא דא לנקמא נוקמא שתיקנה לו אמו שהיא השכינה למלחמה זו כדי לנקום נקמת הברית מפגם בה עמלק כשחתך מילות וזקן כלפי מעלה כנ"ל, והיינו דכתיב חרב נוקמת נקם בריית היא השכינה הנקראת חרב, ודא הוא רוא דכתיב וזהו הסוד שכתוב ויחלש יהושע את עמלק ואת עמו לפי חרב פירושו ודאי בכח השכינה, ולא לפום רמחין וזיינין ולא לפי כח הרמחים וכלי זיין הגשמיים, אלא בחרב ודאי, האי היא דאקרי חרב נוקמת נקם בריית היינו בכח השכינה, ומשה אתתקן לקרבא דלעילא ומשה התקין עצמו למלחמה של מעלה לבטל כח הדעת דקליפה שבה היה מושגש עמלק.

ומש"כ וידי משה כבדים היינו כבדים ממש לשון כבוד, ור"ל עשר אצבעות ב' ידיו היו יקריין קדישין דלא אסתאבו לעלמין יקרות וקדושות וטהורות שלא נטאו לעולם. יקריין דאתחזון לאגחא בהו קרבא דלעילא מכובדות שראיות היו לעשות בהם המלחמה של מעלה, לכן לא נלחם משה אלא יהושע כי ראוי היה משה לעשות מלחמה למעלה על ידי עשר אצבעותיו הטהורות כדי לעורר בהם את כח עשר הספירות לבטל את מדת הדיון. ומש"כ ויקחו אבן וישומו תחתיו וישב עליה טעם הדבר שלקחו אבן ולא כוונתו ב' ידיו וקסת בגין דישאל שריין בצערא ויהא עמהון בצעריהון לפי שישראל היו שרוים בצער היה רוצה להיות עמהם בצערם.

ואהרן וחור תמכו בידיו, מזה אחד ומזה אחד, ויהי ידיו אמונה וגו' מלת אמונה פירושה לשון קיום כלומר שהיו עומדות וקיימות ברוממותן (ממ"ז), ומקשה לפי מה שאמר לעיל שמש"כ וידי משה כבדים אינו כפשוטו אלא פירושו שהיו מכובדות, אם כן קשה מאי תמכו בידיו מה תועלת היתה ממה שתמכו את ידיו, ואמר כי סוד אמונה היינו מהימנותא ודאי כללות חג"ת דלאליות לכו לתקן על ידי שמתכו צליו, והוא מש"כ אחר כך ויהי ידיו אמונה, ומפסך וכי על דאחרן וחור תמכו לידיו הו' ידיו אמונה וכי לפי שאלהן וחור תמכו צליו היו ידיו אמונה, אלא משה כלא בהכמתא עביד מה דעביד אלא משה כסוד התכמה עשה כל מה שעשה להעמיד אהרן וחור דא מטטרא דיליה ודא מטטרא דיליה אהרן מלד ימינו כנגד החסד, וחור מלד שמאלו כנגד הגבורה, וידיו באמצעותא וידיו בלמנע כנגד קו אלמנע שהוא חג"ת הכלול מחו"ג, ועל דא ויהי ידיו אמונה (פי' המ"ה) פי' שתיקנו את חג"ת דלאליות הנקרא אמונה על ידי שאלהן וחור תמכו צליו, כי אהרן בגין דיתער סטרא דיליה אהרן מלד ימינו כד החסד שלו, וחור בגין דיתער סטרא דיליה וחור מתן בשמאלו כדי שיעורר לך הגבורה שלו, והו' אחידן בידיו מכאן ומכאן לאשתכחא סיועא דלעילא והיו אוחזים צליו כנגד חג"ת מלכו ומלכו כדי למלאו סיוע של מעלה כי על ידי שנתעורר חג"ת ד"ל כלאו נמשך שפע עליון למלכות לסייעה למלחמה.

והיה כאשר ידים משה ידו וגבר ישראל מש"כ כאשר ידים פירושו דנקף מינא על שמאלא שהיה יד ימינו שהיא סוד החסד על שמאלו להמתין את הליון והגבורה שנשמאל, ואתפון בפרישו ידיו ונתתון כזה בפרישת ידיו להמתין ליו להמתין העליון, וענין וגבר ישראל פירושו ישראל דלעילא שהוא ז"ל כי המלחמה העליונה היתה כנגד מלת הרמחים שבו, וכאשר יניח ידו וגבר עמלק פירושו בשעתא דישאל לתתא משתככיין מצלותא בשעה שישראל למטה נשקטים מלהתפלל, לא יכלין ידי משה למיקם בנקיפו או לא היו יכולות ידי משה לעמוד זקופות, יען כי משה היה שורש נשמותיהם של ישראל, וכשישראל שותקים מתפללים הם מחלישים שורשם שהוא משה, לכן וגבר עמלק.

ואמר מכאן אוליפנא מכאן אנו לומדים אף על גב דכהנא פריש ידיו בקרבנא אף על פי שהכהן פורש ידיו ומתפלל בעת הקרבת הקרבן שיתקבל ברצון, לתקנא גרמיה בכלא כדי לתקן עצמו בכל דבר שיוכל לכון לקרב המדות העליונות וליחדם, עכ"ז ישראל בעיין לאשתכחא בצלותהון עמיה גם ישראל צדיקים להמצא עמו ולעזור לו בתפלותיהם, היינו המעמדות שהיו מתקצים בני המעמד בעריהם בבתי כנסיות והיו מתענים ומתפללים שהקרבנות יתקבלו ברצון. תאנא בקרבא דא עמלק אשתכחו עלאין ותתאין למדנו שבמלחמה זו של עמלק היו נמצאים עליונים ותחתונים, ועל דא ועל זה כתוב ויהי ידיו אמונה פירושו בהימנותא כדא חיי באמונה כראוי שהוא רומע על עולם האצילות, ואמר שמש"כ ויהי ידיו אמונה בלשון יחיד, ויהי ידיו מבועי ליה בלשון רבים, אלא בגין דלתתא כלא בימינא פתיב ויהי אלא לפי שהכל תלוי ביד ימין לכן כתוב ויהי, ובכל זאת וכתביב ידיו כי זקף ב' ידיו, והטעם שהכל תלוי בימין בגין דהוא עקרא דכלא לפי שהימין היא עיקר הכל, וכתביב ימינך יהו"ה נאנדי בפת, ימינך יהו"ה תרעץ אויב הרי שהימין היא העיקר. ויאמר יהו"ה אל משה כתב זאת וקרון בספר וגו', תא חיי מה כתבי לעילא בא וראה מה וראה מה כתוב למעלה ויחלוש יהושע את עמלק ואת עמו לפי חרב וקשה למה רק ויחלוש, ויהרוג מבועי ליה הרי היה צריך להרוג, ומתוך אלא מש"כ ויחלוש, כמה דאתמר חולש על גוים פי' שהפיל גורל על הגוים (משנן ח"ל במ"ג דף ט"ז מהמ סו"ט, משילוי משנן על הקדשים פ"ט ט"ז), וכן באן יהושע הוה חולש עליהו יהושע היה מפיל עליהם גורלות להבחין בין עמלק לבנעני שבאו עמו שלא ברצונם כדלקמן כדי להרוג רק את בני עמלק, ואמר וההוא חרב נוקמת נקם בריית קטיל לון והמלכות הרגה אותם דכתיב לפי חרב פי' כפיו היה יהושע גזור על החרב שתהרוג אותם, כמה דאתמר כמו שנאמר למעלה שכתב ה"ל סוד המלכות.

